

Türkiye’de Öğretmen Kavramı Üzerine Yapılan Metafor Araştırmalarına Yönelik Bir Meta-Sentez Çalışması

Hülya Yıldızlı ¹, Tuba Acar Erdol ², Muhammet Baştuğ ³, Kadriye Bayram ⁴

Öz

Bu çalışmada Türkiye’de *öğretmen* kavramı üzerine yapılan metafor çalışmalarının meta-sentez yöntemiyle değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Araştırmada 2004-2016 yılları arasında yayımlanmış olan ve öğretmene ilişkin metaforlara yönelik nitel araştırma yöntemini merkeze alan ya da nitel bulguları olan 11 yüksek lisans tezi ve 32 araştırma makalesi analiz edilmiştir. Çalışmaların seçiminde Google Akademik, YÖK Akademik, YÖK Ulusal Tez Merkezi, TÜBİTAK ULAKBİM, EBSCOhost-ERIC, Web of Science veri tabanlarından faydalanılmıştır. Çalışmaların her biri önem, veri toplama araçları, yöntem, araştırma desenleri, geçerlik-güvenirlik çalışmaları, veri analizi, metaforlar ve temalar, öneriler başlıkları çerçevesinde analize tabi tutulmuş ve incelenmiştir. Elde edilen veriler frekansa dayalı yorumlanmış, tablolar kullanılmış ve araştırmalardan doğrudan alıntılara yer verilmiştir. Araştırmalar genel olarak incelendiğinde, metafor kullanımının önem boyutunda, öğretmenlerde kişisel ve mesleki farkındalık, eğitimde verimlilik, mesleğe inanç, sınıf dinamikleri konularında metaforların önemli bir araç olduğu ve bu bağlamda metafor kullanımının önemli olduğu vurgulanmıştır. Yöntemsel olarak çoğu araştırmacının olgu bilim deseninde yürütüldüğü, bununla birlikte tarama yöntemi, metafor ve söylem analizi gibi yöntemlerin de belirtildiği görülmüştür. Veri toplama araçları olarak araştırmaların çoğunun “*Öğretmen ... gibidir/benzer. Çünkü....*” şeklinde açık uçlu soru yada sorulardan oluşan görüşme formlarıyla toplandığı, bunun yanında kompozisyon yazdırma, görüşmeler yapma, resim çizdirme gibi veri toplama araçlarının da kullanıldığı ortaya çıkmıştır. Geçerlik-güvenirlik açısından çoğu araştırmacının nitel araştırma paradigmasına uygun bir şekilde araştırma sürecini sağladığı, veri analiz boyutunda genellikle içerik analizinin kullanıldığı bunun yanında metafor analizi gibi yöntemlerin de kullanıldığı görülmüştür. Araştırmaların çalışma gruplarının ebeveyn, öğrenci, öğretmen, öğretmen adayı, okul yöneticisi gibi çeşitlendiği ve bu bağlamda oluşan temalar

Anahtar Kelimeler

Öğretmen metaforu
Meta-sentez
Türkiye’de yapılan metafor
çalışmaları

Makale Hakkında

Gönderim Tarihi: 27.03.2017
Kabul Tarihi: 28.11.2017
Elektronik Yayın Tarihi: 01.03.2018

DOI: 10.15390/EB.2018.7220

¹ İstanbul Üniversitesi, Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri, Türkiye, hulyayildizli42@gmail.com

² Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Türkiye, tubaacarerdol@nevsehir.edu.tr

³ İstanbul Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, Türkiye, mbastug33@gmail.com

⁴ Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi Bölümü, Türkiye, k.bayram.50@gmail.com

değerlendirildiğinde genellikle oluşan temaların çok da fazla değişmediği görülmüştür. Öneriler bölümü uygulamaya, öğretmene ve yeni araştırmalara yönelik öneriler başlıkları altında ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır. Öğretmene yönelik yapılan metafor araştırmaları genel olarak değerlendirildiğinde; araştırmaların çoğunun durum tespiti olarak yapıldığı görülmüştür. Bu bağlamda metaforların nasıl daha işlevsel halde kullanılmasına yönelik önerilerde bulunulmuştur.

Giriş

“Bu dünyada üç çeşit insan bulunmaktadır: Sporcular, satıcılar ve seyirciler. Bunlardan birincisi olan sporcuların gayesi müsabakayı kazanmak için yarışmaktır, oysa satıcıların gayesi para kazanmaktır ve nihayet seyircilere gelince onların da gayesi, ne para ve ne de yarışı kazanmaktır, onlar sadece olup bitenleri seyretmekle yetinirler.” (Platon)

Metafor

Bazen zihnimizden geçenlerin, ne söylemek istediklerimizin dinleyici tarafından anlaşılmasını, onu etkilemesini ve onda kalıcı olmasını isteriz. Bu amaçla dildeki kavramları, düşüncelerimizi ve duygularımızı açıklamak için çeşitli ifade yolları geliştiririz. Bu sayede bizde var olan duygu ve düşüncelerin daha anlaşılır olmasını sağlamaya çalışırız. Yukarıdaki metinde Platon da böyle yapmıştır. Zihninde var olan dünya hayatını öteye taşıyarak tasvir etmeye çalışmış, dünya hayatını bir yarış müsabakası olarak görmüş ve bu müsabakada yer alan insanların yaptıklarını gerçek dünyada yapılanlarla bağdaştırmaya çalışmıştır. İşte buradaki öteye taşıma durumu, metafor kavramını ön plana çıkarmıştır.

Türkçe sözlükte metaforun karşılığı olarak mecaz kullanılmaktadır. Mecazın karşılığı olarak da, (1) Bir ilgi veya benzetme sonucu gerçek anlamından başka anlamda kullanılan söz ve (2) Bir kelimeyi veya kavramı kabul edilenin dışında başka anlamlara gelecek biçimde kullanma, metafor (söz sanatı terimi) olarak tanımlanmaktadır. Gerçek anlamından ayrılmış bir kelimenin anlamı hakkında da kullanılmaktadır. Modern metafor kuramının temsilcileri olan, Lakoff ve Johnson'un yaptıkları tanıma göre ise metaforlar bir tecrübeyi daha çok bilinen bir tecrübeye göre adlandırma ya da bir kavramı, bir ifadeyi, herkes tarafından bilinen ve daha kolay kavranan bir ifadeyle anlamlandırmadır (Lakoff ve Johnson, 2005). Yine başka bir tanıma baktığımızda *“Metaforlar insanın dünyayı nasıl algıladığının, nesnelere, olaylar, hareketler vb. hakkında ne düşündüklerinin açık ifadesidir.”* (Kemal, 2003, s. 1). Bu açık ifadeler ise günlük yaşantımız içerisinde bizim, dünyayı nasıl algıladığımızı, kavramlaştırdığımızı ifade eden gösterge ve gösterilenlerden oluşurlar. Bu ifade ediliş tarzını geliştiren dil, bunu yaparken kendi düzenini de sistematüğini de A, B' dir şeklinde belli uyumluluklar içerisinde ve bir düzen doğrultusunda gerçekleştirir. Bu sistematüğün içerisinde kültür, dil (konuşma dili, yazı dili, gramer kuralları), mantık arasında belli uyumluluklar vardır. İşte tüm bu uyumlar sistematüğünü doğrultusunda A, B' dir şeklinde metaforlar ortaya çıkar (Yıldızlı, 2011). Metaforlar insan zihnindeki duygu ve düşünce ile özellikle de insanın kendi yaratıcı görüşünün temeli olan doğayı, dünyayı kavramasını gerçekleştirmesine hizmet eden fikirle kuvvetli olarak ilişkili olup, dünyayı algılamanın önemli yolları sayılan karşılaştırma ve benzetme ile de yakın bağ kurmuşlardır (Kemal, 2003). Bu yakın bağla birlikte *metaforlar; bir konuşma figürü olduğu gibi, zihni bir süreç olarak da kabul edilmelidir ve metafor, kaynak nüfuz alanından bir kavramın hedef nüfuz alanından bir kavram üzerine şemalanması veya adeta haritasının çıkarılması olayıdır* (Erdem, 2003, s. 36).

Ortaya çıkan bu metaforlar insanın dünyayı algılayışını kolaylaştırdığı gibi düşüncelerin muhataplarına daha kolay anlatmasını, cümledeki ifade ve etki gücünü arttırmayı da hedeflemektedir. Bu yüzden bakıldığı zaman ortaya sanata dayalı bir anlatım çıkmaktadır. Bu sanatsal ifade gücü de fikirlerin güçlendirilmesi ve kabul ettirilmesi açısından önem taşımaktadır.

Tam da bu noktada metafor terimi açısından ortaya çıkan sorunlardan bir tanesi ise terimin Türk sanatı açısından karşıladığı kavram kargaşasıdır. Bu durum Türk araştırmacılar tarafından çeşitli isimlendirmeler ve yakın adlandırmalarla açıklanmaya çalışılsa da ortadaki sorunun Doğu ve Batı'nın sanat anlayışı arasındaki farktan doğduğu açık bir şekilde araştırmacılar tarafından da kabul edilmektedir (Yıldızlı, 2011). Bu açıdan Türk söz sanatlarıyla ilgilenen araştırmacıların çalışmalarına bakıldığında metaforun karşılığı olarak deyim aktarması, istiare; belîğ teşbih, eğretilme gibi terimlerin kullanıldığı ve metaforla ilgili açıklamaların bu terimler çerçevesinde yapıldığı görülecektir (Bilgegil, 1989; Erdem, 2003; Kemal, 2003; Aksan, 2006a; Coşkun, 2007). Türk söz sanatlarındaki bu karşılıklar incelendiğinde ise metaforun söz sanatı olarak oluşması için gereken biçim; "benzeyen" ve "kendisine benzetilen" kavramlarından ikisi birden veya bu iki unsurdan sadece bir tanesinin kullanıldığı durumlardır ve bu biçimler metaforik ifadeyi oluşturmaktadır. Bunun dışında benzetmenin karşılığı olarak Türkçe retorik kaynaklarında yer alan (Bilgegil, 1989) metaforlarla benzer özellik gösteren fakat onlardan ayrılan noktaları olan analogi de değerlendirilmelidir. Analogi "*bir olgu, olay veya nesnenin bilinen özelliklerinden yararlanarak; benzer özellikteki başka olgu, olay veya nesnelere bilinmeyen özelliklerini açıklama süreci*" olarak tanımlanmaktadır (Cin, 2005, s. 159). Analogi ve metafor arasındaki en büyük fark analogide benzetme yapılırken hedef alanla kaynak alanın tam olarak örtüşmesi başka bir ifadeyle birbirine tam olarak uyuşması gerekmektedir. Ayrıca analogide, "gibi", "kadar", "benzer" vb. ifadelerle benzetme yapılmaktadır (Bilgegil, 1989). Analogik düşünmede benzetme yönleri benzeyen unsurunun bir parçası olarak kalır. Fakat metaforik düşünmede metaforu oluşturan unsur benzeyene ödünç verilmektedir. Söyleyişe ve vurguya dayalı da bir sanat olduğu anlaşılan metaforunda duygu durumuna göre ödünç verilen ifade tam zıttı ile değiştirilebilir. Başka bir ifadeyle, analogilerde anlatılmak istenen hedef kavram ile önceden bilinen bir kavram arasında bir benzerlik olgusunun bulunması gerekir. Fakat metaforlarda böyle bir şart yoktur. Metaforlar aralarında benzerlik bulunan iki kavram ya da durumu etkili bir şekilde betimleyebilir ya da aralarında benzerlik bulunmayan iki kavram ya da durum arasında karşılaştırma yapabilir (Özgürbüz, 2013). Analogilerin ve metaforların ortak özellikleri ise iki kavram ya da durum arasındaki ilişkiyi etkili bir şekilde anlatmaktır. Bu etkili ifade ortaklığı söyleyişte kullanılan benzetme edatlarıyla birbirinden ayrılmaktadır.

Bu açıklamalar ışığında anlaşılmaktadır ki; "Aslan gibi güçlü bir çocuk." cümlesi metaforik bir ifade içermeyip benzetme ifadesi taşımaktadır. "Aslan" – "Aslan çocuk" gibi ifadeler ise metaforik bir anlatım içermektedir. Bu kısa değerlendirme ve tanıtımlarla birlikte metaforik ifade taşıyan örneklere şu şekilde göz atmak mümkündür; *Tartışma savaştır* (Lakoff ve Johnson, 2005, s. 27), *Dünya kervansaraydır* (Yıldızlı, 2011, s. 34), *İnsan hayvandır* (Pourhossein, 2016, s. 199), *Güneş insandır* (Koca Sarı, 2012, s. 181).

Örneklerden ve açıklamalardan anlaşılmaktadır ki metaforlu ifadeler insan zihnindeki birikimlerin etkili ve sanatlı bir şekilde ifade edilmiş biçimini karşılamaktadır. Düşünceleri ve duyguları bu şekilde ifade edebilmek, insan zihnindeki kavram haritalarının fazlalığıyla ve düşünce-söylem arasındaki bağın güçlü olmasıyla doğru orantılı bir hal almaktadır. Tüm bu düşüncüler çerçevesinde görülmektedir ki metafor çalışmaları klasik anlamda bir dil veya söz sanatı çalışmalarından öte insan beynindeki zihin haritalarının ortaya çıkarılmasında da büyük bir rol oynamaktadır. Metaforların insanın, dünyayı algılamasında kolaylık sağlaması ve insanın içinde bulunduğu kültürel, ekonomik, sosyal durumlara dair ipuçları taşıması metaforu sadece bir söz sanatı olmaktan öteye taşımaktadır. Metaforlar, bireyin veya toplumun bilgi birikimini, zihinsel ve kültürel gelişimini, dünyayı algılama ve anlamlandırma süreçlerinin izlenebilmesini sağlayan, insan belleğindeki bağıntıları bir nebze olsun çözebilmek adına yol gösteren bir zihni süreç olarak belirtilmektedir.

Eğitimde Metafor

Metaforlar yeni fikirler üretmek için güçlü araçlardır. Bu durum metaforların bilimsel gelişimde neden önemli olduğunu ortaya koymaktadır (D'Hanis, 2002). Metaforlar sadece dilsel anlatımlar olmayıp aynı zamanda onların bilişsel fonksiyonları da göz önünde bulundurulmalıdır. İşte bu bilişsel fonksiyonlar metaforların eğitimde de güçlü bir araç olmasına sebep olmaktadır. Eğitimde yeni yönelimler ve yaklaşımlar bireyde oluşan bilgiye odaklanmakta ve öğrenmede, bireyde meydana gelen

yaşantılar ve bu yaşantıların nasıl algılandığı önemli hale gelmektedir. Diğer bir deyişle metafor; kişinin, deneyimlerinin gerçekleştiği bağlamı nasıl algıladığına dair yeni bilgiler edinmede yardımcı olmaktadır (Morgan, 1997). Yine metaforlar eğitimcilerin ve öğrencilerin daha önceki deneyimlerinden yola çıkarak eğitimsel fenomenlerin anlaşılması için güçlü bir bilişsel model olarak hareket etmektedirler (Botha, 2009). Metaforun, şeyleri ilginç, daha anlaşılır hale getirdiği, zor bir kavrama yönelik unutulmayan, göze çarpan bir etiket bulmak, dağınık, soyut veya genel olarak karmaşık bir kavramı açıklığa kavuşturmak, düşünmeyi genişletmek (Low, 2008), öğrenciyi motive etmek, öğretmeni öğrencinin bireysel ihtiyaçlarına ve anlam düzeyine adapte etmeye olanak sağlamak (Duit, 1991) ve düşünceleri, deneyimleri daha anlaşılır bir şekilde yansıtmak için (Ho, 2005) eğitimde kullanıldığı görülmektedir. Ayrıca metaforlar eğitimsel politikaları şekillendirmede, öğretme yaklaşımı/aktivitesi, öğrenmenin doğasını anlamada, iletişim kurmada etkili olarak kullanılabilir (Botha, 2009). Metaforlar farklı toplumsal ve kültürel bağlamlardaki kavramsal sistemimizin ve deneyimlerimizin daha iyi anlaşılmasına yardımcı olmaktadır. Bu sebepten eğitimcilerin daha derin bir seviyede öz-yansıtmaya yapabilmelerine ve pedagojik haritalarını yeniden düzenlemelerine yardımcı olabilmektedir (Lakoff ve Johnson, 2003).

Eğitimle ilgili metafor çalışmaları incelendiğinde; birçok kavrama ilişkin metafor çalışmalarının yapıldığı ve hala metaforların önemle üzerinde durulduğu görülmektedir. Metafor yoluyla düşünceyi daha açık hale getirme şekli, onlardan faydalanmamızı sağlamaktadır. Başka bir ifadeyle metaforlar çeşitli eğitim ile ilgili kavramların okul-sınıf-ev dinamikleri içinde bireylerde nasıl anlamlar oluşturduklarına yönelik zihinsel haritalar sunmakta ve farkındalığımızı artırmada önemli bir araç olarak kullanılmaktadır (Mahlios, 2002). metaforun eğitimde kullanılmasının yukarıda saydığımız nedenlerden dolayı öneminin fazla olması, alanyazında metaforla ilgili çok sayıda çalışmanın yapılmasına sebep olmuştur. Bu araştırmalar: incelendiğinde; öğrenci, öğretmen, aile, branş vb. kavramlarla ilgili çalışmalar yer almaktadır. Örneğin okul kavramına ilişkin çalışmalar (Gordon ve Lahelma, 1996; Lahelma, 2002; Özdemir, 2012; Örucü, 2014; Saban, 2008; Toker Gökçe ve Bülbül, 2014), sınıf ve sınıf yönetimi kavramlarına ilişkin çalışmalar (Örucü, 2012; Singh, 2010), çeşitli branşlara yönelik metaforları ortaya koyan çalışmalar (Aydın, 2010; Aydın ve Yalmanlı, 2013; Güveli, İpek, Atasoy ve Güveli, 2011; Güvendir ve Özkan, 2016; Reeder, Utley ve Cassel, 2009; Semerci, 2007; Schinck, Neale, Pugalee ve Cirafelli, 2008) olduğu görülmektedir. Bu araştırmada da Türkiye’de yapılan öğretmen kavramına ilişkin metafor çalışmalarına odaklanılmıştır.

Öğretmen Metaforu ve Kültür

Diller toplumların tarihî, coğrafi, kültürel vb. yaşam alanlarının etkisiyle gelişirler. *Bir toplumun konuştuğu dil, o toplumun maddi, manevi kültürünü, geleneklerini, yaşam biçimini yansıttığı için, nesnelere, duygular her yerde aynı olsa bile, kavramlaştırma aşamasında ayrı ayrı anlatım yollarına gidilir; anlam yapıları genellikle başka başka olur* (Aksan, 2006b, s. 78). İç ve dış etkenler neticesinde gelişen dil, doğal olarak onu kullanan tüm kültür ürünlerinin de taşıyıcısı olmak durumundadır. Bütün diller için genel bir görüş haline gelen bu düşünüş, tek bir dil ele alındığında çok büyük oranda kendisini diğer dillerden ve kültürlerden ayırmak durumunda kalacaktır. Çünkü her dilin kendi kelime hazinesi duygu ve düşüncelerini aktarma yolunu, tamamen edindiği tecrübeler temelinde ve dilsel ifadelerinin çeşitliliği ile sağlayacaktır. Bu dilsel ifadelerin çeşitliliği doğal olarak, metaforların da ortaya çıktığı kültürün ürünü olacağı gerçeğini göstermektedir. Bu görüşe paralel olarak Bilişsel dilbilimcilere göre de metaforlar sadece dilbilimsel bir fenomen olmayıp aynı zamanda metaforların dile, düşünceye, sosyal-kültürel ortama, beyne ve vücuda ait olduklarını belirtmişlerdir (Kövecses, 2005). Dolayısıyla sosyal-kültürel ortam, metaforların oluşmasında önemli faktörler arasında yer almaktadır. Lakoff ve Johnson da tecrübelerin kavram sistemimizde kültürel birikimlerimizle tutarlı bir şekilde metaforlaştığını ifade ederken metaforların kültürden kültüre geçebileceğini açıklamaktadırlar (Lakoff ve Johnson, 2005, s. 45). Lakoff ve Johnson’ın “Yönelim Metaforları” başlığı altında incelediği metaforlara bakıldığında İngilizce ve Türkçe ifadeler arasındaki fark, dilin kendi anlatım yolunu nasıl seçtiğini açık bir şekilde göstermektedir. “İşler düzeliyor” cümlesinin İngilizcedeki karşılığı “Things are looking up” şeklinde verilmektedir (Lakoff ve Johnson, 2005, s. 39). İngilizcede metafor “up” eylemiyle yönelim metaforu oluştururken, Türkçe ifadede “düzelmek” eylemiyle yapı metaforu oluşmaktadır. Bu durum dillerin ve

kültürlerin metaforları oluştururken kendi sistemlerini ve tüm kurallarını nasıl işlettiklerinin görülmesi açısından iyi bir örnek oluşturmaktadır. Yine Fowler ve Hodges (2016) de metaforların bağlı bulunan sosyo-kültürel ortamlarda çözümlenebileceğini hatta bu çözümlenmelerin bile bazen yetersiz kalabildiği ve kuralsız çevrenin görsel olarak algılanan bileşenlerinin hepsinin hesaba katılmayacağını belirtmektedir. Bu duruma verdiği örneği incelediğimizde; bir konuşmacı “Bu köpek bir ufak halıdır (throw rug)” ifadesini kullandığında; konuşmacının neyi ifade etmeye çalıştığını anlamak için söz konusu köpeği görmeyi gerektiğini vurgulamaktadır.

Yukarıda görüldüğü üzere metaforlu ifadeler büyük oranda bir kültürün ifade çeşidi olarak ortaya çıkar ve kültürle uyumlu olduğu sürece mantıksal çerçevelerini tamamlarlar. Bu bağlamda bu araştırmada Türkiye’de yapılan “öğretmene ilişkin” metafor araştırmaları ele alınmıştır. Diğer ülkelerdeki öğretime ilişkin metafor araştırmalarını çalışmamızda ele alamayışımızın nedeni, yukarıda da bahsedildiği gibi metaforun ortaya çıktığı kültürün ürünü olmasındandır. Farklı kültürlerdeki incelenen metafor çalışmaları, çalışmayı anlamlı kılma noktasında zorlayıcı olacaktır. Farklı bir kültürün ifadesi Türk kültüründe anlamlı ya da mantıklı bir karşılık bulamayabilir. Örnek vermek gerekirse: çalışmada yer alan bizim de bu çalışmanın bulgular, tartışma ve sonuç bölümünde bahsettiğimiz “Ömür Törpüsü Olarak Öğretmen”, “Takoz” gibi ifadeler bizim dilimiz karşılığında olumsuz bir ifade olarak algılanırken başka bir kültürde bu ifadelerin ne anlama geldiğini yorumlamamız çok da sağlıklı olmayacaktır. Yine Parks’ın (1996) öğretime yönelik tanımlamasına göre “bag lady”, Türkçe karşılığı “evsiz kadın” veya “tüm eşyasını bir torbada taşıyıp sokaklarda yaşayan kadın” gibi anlamlar bizim kültürümüzde karşılık bulamamaktadır. Elbette öğretmen metaforlarına yönelik evrensel metaforlar alanyazında olmakla birlikte metaforların tecrübe temeliyle bağlantılı olduğunu ve bu metaforların yalnızca içinde yaşanılan kültürle oluşan tecrübe temelleri vasıtasıyla anlam amacına hizmet edebileceği savunulmaktadır (Lakoff ve Johnson, 2005). Başka bir ifadeyle bireyin içinde bulunduğu ortamda gerçekleştirilen eylemlere yönelik zihninde oluşturduğu kavramların tam olarak anlaşılmasında kültürel boşluklar önemli bir engel sayılabilir.

Araştırmanın Önemi

Bu çalışma kapsamında ele alınan öğretmen kavramına ilişkin metaforlar incelendiğinde; “*kitap olarak öğretmen*”, “*anne olarak öğretmen*”, “*bahçıvan olarak öğretmen*”, “*güneş olarak öğretmen*”, “*anahtar olarak öğretmen*”, “*sabır taşı olarak öğretmen*” vb. birçok metaforun üretildiği görülmektedir. Yine tarih sahnesinden söylenen öğretime ilişkin bazı metaforlara örnek vermek gerekirse; “*ebe olarak öğretmen*” (Sokrates), “*sanatçı/bilim adamı olarak öğretmen*” (Skinner), “*araştırmacı olarak öğretmen*” (Stenhouse) gibi metaforların ifade edildiği görülmektedir (De Castell, 1988). Bu metaforlar aslında öğretmenlerin öğretim süreçlerinde ve çalışma ortamlarında karşılaştıkları karmaşıklıklara, belirsizliklere ve bu deneyimlerin nasıl görünür ve tanınabilir olmasına dikkat etmeyi sağlamaktadır (Clandinin, Murphy, Huber ve Orr, 2009). Onların kim olduğunu, yaptıklarını bulmak öğretim dünyalarını anlamak için önemli olmaktadır (Izadinia, 2012).

Alanyazın incelendiğinde; bu araştırma kapsamına alınan çalışmalar da dahil olmak üzere ulusal ve uluslararası alanda (Alger, 2009; Carlson, 2001; Domović, VidovićVlasta ve Bouillet, 2017; Guerrero ve Villamil, 2002; Hagstrom vd., 2000; Johnson, 2006; Marchant, 1992; Martinez, Saulea ve Huber, 2001; Oxford vd., 1998; Thomas ve Beauchamp, 2011) öğretmenle ilgili çok sayıda metafor araştırmasının mevcut olduğunu görmekteyiz. Öğretime yüklenen anlamların metafor aracılığıyla ortaya çıkarılması ve bu anlamların değerlendirilmesi ülkelerin eğitim sistemlerinde oluşan öğretmen algısını ortaya çıkarmada önemli veriler sunmaktadır. Türk eğitim sistemi açısından da düşünüldüğünde de bu şekilde yapılan çalışmalar öğretmenin nasıl algılandığına yönelik araştırmacılara, yöneticilere, eğitim politikacılarına önemli veriler sunmaktadır. Bu önemden dolayı Türkiye’de eğitim alanında öğretime yönelik yapılan metafor çalışmalarından yola çıkılıp durumu nitel olarak sentezleyen bir araştırmaya ihtiyaç duyulmaktadır. Alanyazında yapılan araştırmaları birleştirip yorumlamaya çalışan meta-sentez çalışmaları, daha geniş yorumlayıcı dönüşümleri yaratmak için (Sandelowski ve Barroso, 2003) önemli görülmektedir. Bu bağlamda çalışma kapsamında belirlenen ana temalar çerçevesinde incelenen çalışmaların nasıl bir yönelim içinde olduğu belirlemek önemli görülmektedir. Ayrıca metaforlardan yola çıkılarak öğretmenlerin, bireylerin zihinlerinde nasıl

yer aldığını görmek ve metaforların eğitimdeki önemi hakkında daha geniş anlamlar ortaya çıkarmak önem arz etmektedir. Yine yapılan çalışmalardan yola çıkılarak öğretmene yönelik zihinsel haritaları ortaya çıkarmada metaforlara önem bağlamında ne gibi anlamlar yüklenildiğini, hangi veri toplama araçlarıyla bu algıların ortaya çıkarıldığını, hangi çalışma grupları üzerinde çalışmalar yapıldığını, bu çalışma gruplarının öğretmene yönelik ne gibi metaforlara sahip olduğunu, araştırmacıların ortaya çıkan metaforları nasıl değerlendirdiklerini ve bu sonuçlara yönelik nasıl öneriler getirdiklerini incelemek önem kazanmaktadır. Durumu nitel olarak ortaya koymayı amaçlayan bu çalışmanın öğretmene yönelik uluslararası alanda yapılacak olan karşılaştırmalı metafor çalışmalarına önemli bilgiler sunacağı düşünülmektedir. Yine bu araştırma Türkiye’de son yıllarda öğretmenlerle ilgili yapılan metafor çalışmalarında gözlenen artışın getirilerini değerlendirerek yapılacak diğer ulusal ve uluslararası araştırmalara yol göstermesi açısından önem taşımaktadır. Ayrıca alanyazında öğretmenlere yönelik metafor çalışmalarını sentezleyen içerik analizi türlerinden meta-sentez araştırmasına da rastlanılmamıştır. Bu araştırmanın bu bağlamda ilk olması önemli görülmektedir.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada, Türkiye’de öğretmene ilişkin yapılan metafor çalışmalarının araştırma kapsamında belirlenen temalar çerçevesinde meta-sentez yöntemi kullanılarak analiz edilmesi amaçlanmıştır. Bu amaç çerçevesinde aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

- 1) Öğretmene yönelik yapılan metafor araştırmalarının önem boyutu nasıl ele alınmıştır?
- 2) Öğretmene yönelik yapılan metafor araştırmaları hangi ölçme araçları geliştirilerek gerçekleştirilmiştir?
- 3) Öğretmene yönelik yapılan metafor araştırmaları hangi yöntem kullanılarak gerçekleştirilmiştir?
- 4) Öğretmene yönelik yapılan metafor araştırmalarında geçerlik ve güvenirlik nasıl sağlanmıştır?
- 5) Öğretmene yönelik yapılan metafor araştırmaların sonuçlarını analiz etmede kullanılan değerlendirme kriterleri nelerdir?
- 6) Öğretmene yönelik yapılan metafor araştırmalarında en fazla (3) ve en az (3) ortaya çıkan temalar ve metaforlar nelerdir?
- 7) Öğretmene yönelik yapılan metafor araştırmalarının bulgularına göre öğretmen kavramıyla ortaya çıkan metaforların eğitimde nasıl işlevsel bir şekilde kullanılacağına yönelik getirilen öneriler nelerdir?

Ayrıca bu çalışmada metaforların eğitimde işlevsel hale getirilmesinde hangi yönde araştırmaların yapılması gerektiğinin ayrıntılı bir şekilde açıklanması amaçlanmaktadır.

Yöntem

Araştırma Deseni

Bu araştırmada içerik analizi yöntemlerinden meta-sentez kullanılmıştır. Meta-araştırma geleneği içerisinde yer alan meta-sentez, aynı konu alanında yapılan araştırmaların nitel bulgularının tema ya da şablonlar oluşturularak eleştirel bir bakış açısıyla yorumlanmasını, değerlendirilmesini ve araştırmaların ortak ve farklı yönlerinin belirtilerek yeni çıkarımlar yapılmasını içermektedir (Au, 2007; Çalık ve Sözbilir, 2014; Polat ve Ay, 2016). Meta-sentezde amaç, araştırmaların bulgularını birleştirerek, karşılaştırarak ya da her ikisini yaparak daha geniş yorumlayıcı dönüşümlere araştırmalarda ortaya çıkan ürünlere sadık kalarak ulaşmaktır (Sandelowski ve Barroso, 2003).

Verilerin Toplanması

Araştırmanın verilerini oluşturacak çalışmaların belirlenmesinde aşağıdaki aşamalar izlenmiştir.

1. Google Akademik, YÖK Akademik, YÖK Ulusal Tez Merkezi, TÜBİTAK ULAKBİM, EBSCOhost-ERIC, Web of Science veri tabanlarına “öğretmen metafor”, “öğretmen zihinsel imge”, “teacher metaphor”, “teacher mental image” anahtar kelimeleri yazılarak 2004- 2016 yılları arasındaki tam metin yayınlanan makale ve tezler taranmıştır.
2. Bildiriler, posterler, makale ve tez özetleri ile diğer indekslerde taranan yayınlar araştırma kapsamına alınmamıştır.
3. Tarama sonucunda 13 yüksek lisans tezi ve 36 makaleye ulaşılmış olup, araştırılan çalışma konusuna yönelik doktora tezine ulaşılmamıştır. İki yüksek lisans tezi, açık erişimi olmadığından araştırma kapsamı dışında tutulmuştur. Makalelerden üçü öğretmen eğitimcisi olan akademisyenlerle ilgili, bir araştırma derleme çalışması olduğundan incelenmeye alınmamıştır.
4. Meta-sentez, nitel araştırmaların sonuçlarının sentezini içerdiğinden (Au, 2007) bu çalışmada yalnızca nitel yöntemin kullanıldığı çalışmalar incelenmiştir. Nicel yöntemin kullanıldığı iki metafor çalışması bu araştırmanın kapsamı dışında tutulmuştur.
5. Analizler 11 yüksek lisans tezi ve 32 makale üzerinden yapılmıştır.
6. Araştırma kapsamında incelenen bazı çalışmalarda öğretmen dışında; disipline, müdüre, sınıf kurallarına, ödül ve cezaya yönelik metaforlara da bakılmış fakat bu çalışmada analizler, incelenen çalışmaların öğretmene yönelik metaforlarıyla sınırlandırılmıştır.

Tablo 1’de incelenen öğretmene yönelik metafor araştırmalarının hangi yıllarda yayınlandığı, çalışma gruplarının kimlerden oluştuğu, sayısının ne olduğu ve metaforların hangi disiplinlerdeki öğretmenlere yönelik yapıldığı bilgilerine yer verilmiştir.

Tablo 1. Araştırma Kapsamında Analiz Edilen Çalışmaların Özellikleri

<i>Yayın Yılı</i>			
Yıl	f	Yıl	f
2004	1	2012	3
2006	2	2013	11
2009	1	2014	8
2010	1	2015	11
2011	4	2016	1
<i>Çalışma Grubu Türü*</i>			
Katılımcılar	f	Katılımcılar	f
Öğretmen Adayları	23	İlkokul Öğrencileri	2
Öğretmenler	11	BİLSEM Öğrencileri	2
Ortaokul Öğrencileri	8	Üniversite Öğrencileri (Eğitim Fakültesi Dışındaki)	1
Okul Yöneticileri	3	Ebeveyn	1
<i>Çalışma Grubu Sayısı</i>			
Sayı	f	Sayı	f
1-100	11	401-500	1
101-200	15	501-600	2
201-300	8	601-700	1
301-400	3	1000+	2
<i>Metaforlara Bakılan Disiplinler**</i>			
Disiplin	f	Disiplin	f
Genel	22	Görsel Sanatlar	2
Okul öncesi	3	Türkçe	1
Yabancı Dil	3	Tarih	1

Matematik	3	PDR	1
Fen Bilimleri	3	Görme ve İşitme Engelliler	1
Sosyal Bilgiler	2	Beden Eğitimi	1
Bilgisayar	2		

*Bazı araştırmalara birden fazla çalışma grubu türü dâhil edildiğinden dolayı çalışma grubu türünün toplam sayısı araştırma sayısından fazladır.

**Bir araştırmada hem görme ve işitme engelliler öğretmenliğine yönelik metaforlara hem de öğretmenliğe yönelik metaforlara bakıldığından disiplin sayısının toplamı araştırma sayısından fazladır.

Tablo 1 incelendiğinde, 2004-2016 yılları arasında yapılan çalışmaların 2011 yılından itibaren artış göstermeye başladığı ve bu artışın 2016 yılına kadar devam ettiği görülmektedir. Türkiye’de öğretmenle ilgili yapılan metafor çalışmalarına her geçen yıl ilginin arttığı ve bu bağlamda çalışmaların yoğunlaştığı söylenebilir. 2016 yılında metaforla ilgili araştırma sayısının azalmasının nedenlerinden biri; analize 2016 yılının Eylül ayında başlanmış olmasından dolayı bu yıla ait yayınların henüz tamamlanmamış olmasıdır. Diğer bir neden olarak ise, bu konudaki araştırmalarda doyuma ulaşıldığı düşünülebilir.

Meta-senteze dâhil edilen çalışmalar, çalışma grubu türü açısından incelendiğinde çalışmaların en çok öğretmen adaylarıyla yapıldığı görülmektedir. Çalışmaların dörtte birinde katılımcı olarak öğretmenler yer alırken, okul yöneticilerinin ve özellikle ebeveynlerin sayısının az olması dikkat çekmektedir. Çalışma gruplarında çoğunlukla ortaokul öğrencilerine yer verilirken lise öğrencileriyle metafor çalışmasının yapılmadığı göze çarpmaktadır.

Çalışmalardaki çalışma grubunun sayısı 16 ile 1222 arasında değişmektedir. Bu durum metafor çalışmalarında çalışma grubuna yönelik net bir sayının olmadığını ve çalışma grubu sayısının geniş bir aralığa sahip olduğunu göstermektedir. Çalışmalarda en çok kullanılan çalışma grubu büyüklüğü 101-200 arasındadır. Çalışma grubu sayısı arttıkça araştırma sayısının azaldığı görülmektedir.

Çalışmalar, metafor bakılan disiplinler açısından incelendiğinde; en çok genel (disiplin belirtmeyecek şekilde) öğretmen metaforlarının incelendiği görülmektedir. Daha sonra okul öncesi, matematik, fen bilimleri, yabancı dil vb. öğretmenlerine yönelik oluşan metaforlar incelenmiştir.

Veri Toplama Araçları ve Verilerin Analizi

Araştırmada kullanılan verilerin çözümlenmesinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. İçerik analizi, verilerin anlaşılmasında ve teorilerin oluşturulmasında araştırmacıya ve okuyucuya kolaylık sağlayan bir yöntemdir. İçerik analizi yoluyla geniş veri parçaları, sınırlı sayıda oluşturulmuş sözcükler ile kodlara ve kategorilere dönüştürülerek çıkarımlar elde edilebilir (Elo ve Kyngäs, 2008). Bu araştırmada verilerin analizi ön hazırlık, kodlama ve raporlaştırma olmak üzere üç aşamada gerçekleşmiştir. Bu aşamalara ilişkin açıklamalara aşağıda yer verilmiştir.

1. Ön Hazırlık

Araştırma kapsamına dahil edilen çalışmalar araştırmacılar tarafından okunmuş ve ilk izlenimler not edilmiştir.

Araştırma kapsamında incelenen her çalışmaya bir kod verilmiştir. Çalışmalara kod verilmesi sürecinde; çalışmaları analiz etmeye başlamadan önce ilgili çalışmalar alfabetik sıraya konularak A1, A2, A3...şeklinde kodlamalar yapılmıştır.

Araştırmacıların ilk izlenimleri dorultusunda analizlerin hangi temalar altında yapılacağı belirlenmiş ve bu amaçla bir veri toplama aracı geliştirilmiştir. Çalışmaların kodlanması ve değerlendirilmesi sırasında veri toplama aracı olarak Tablo 2’de verilen form kullanılmıştır.

Araştırmada kullanılan form ile ilgili öncelikle taslak form oluşturulmuş ve daha sonra araştırma konusu hakkında bilgiye sahip ve araştırma yöntemleri konusunda uzmanlaşmış 3 kişiden araştırmanın boyutlarıyla ve veri toplama aracıyla ilgili görüşler alınmıştır. Ayrıca araştırmacılar arası görüş alışverişlerinin de yapılması sağlanmış ve veri toplama aracı bu görüşler doğrultusunda yeniden düzenlenmiştir.

Araştırma Formu iki bölümden oluşmaktadır. 1. bölümde araştırmanın giriş ve yöntem bölümünün özelliklerini kapsayan (a) araştırmanın kodu, (b) yayın yılı, (c) hangi disiplinde yapıldığı (türkçe, matematik vb.) (d) çalışma grubu sayısı, (e) önem, araştırma deseni, (f) veri toplama aracı, (g) veri analiz yöntemleri, (h) geçerlik ve güvenilirlik bölümleri yer almaktadır. araştırma formunun 2. bölümünde ise araştırmanın bulgular ve öneriler bölümünün özelliklerini kapsayan (a) ortaya çıkan ilk 3 tema/metafor, (b) ortaya çıkan son 3 tema/metafor, (c) sonuçlara yönelik başlıkları altında toplam 12 bölümden oluşmaktadır.

Tablo 2. Veri Toplama Aracı Olarak Kullanılan Form

A. Araştırmanın Giriş ve Yöntem Bölümünün Özellikleri

Yayın Kodu	Yayın Yılı	Disiplin	Çalışma Grubu Sayısı	Önem	Araştırma Deseni	Veri Toplama Aracı	Veri Analiz Yöntemi	Geçerlik ve Güvenirlik
------------	------------	----------	----------------------	------	------------------	--------------------	---------------------	------------------------

B. Araştırmanın Bulgular ve Öneriler Bölümünün Özellikleri

Ortaya Çıkan İlk 3 Tema/Metafor	Ortaya Çıkan Son 3 Tema/Metafor	Sonuçlara Yönelik Öneriler
---------------------------------	---------------------------------	----------------------------

2. Verilerin Kodlanması

Araştırmalar, iki araştırmacı tarafından detaylı bir şekilde okunmuş ve önemli olduğu düşünülen veriler "Veri Toplama Aracı Olarak Kullanılan Form"a kaydedilmiştir.

Forma kaydedilen veriler araştırmacılar tarafından yeniden okunmuş ve her bir temada (formda yer alan analiz birimleri tema olarak kabul edilmiştir) yer alan bilgilerin benzerlikleri ve farklılıkları üzerinden kategoriler oluşturulmuştur.

Meta-senteze dâhil edilen tezler iki araştırmacı tarafından birlikte analiz edilmiştir. Makalelerin analizini araştırmacılar ayrı ayrı yapmakla birlikte bir araya gelip ortaya çıkan kategorileri ve kategoriler altındaki kodları kontrol etmişlerdir.

Verilerin analizi sonucunda yedi tema altında 30 kategori ve/veya alt kategori elde edilmiştir. Bu temalar ve kategorilere Tablo 3'de yer verilmiştir.

Tablo 3. Temalar ve Kategoriler

1. Öğretmene Yönelik Metafor Araştırmalarının Önemi
1.1. Algı belirleme
1.2. Algı karşılaştırma
1.3. Eğilim belirleme
1.4. Etki ederek yön verme
1.5. Katkı sağlama
1.6. Diğer
2. Öğretmene Yönelik Metafor Araştırmalarında Veri Toplama Araçları
2.1. Araştırma formu (genel)
2.2. Araştırma formu (branş)
2.3. Yarı yapılandırılmış görüşme formu
3. Öğretmene Yönelik Metafor Araştırmalarında Araştırma Desenleri
3.1. Nitel yaklaşımın kullanılıp desenin açıkça belirtilmediği çalışmalar
3.2. Olgubilim deseninde yapılan çalışmalar
3.3. Durum çalışması deseninde yapılan çalışmalar
4. Öğretmene Yönelik Metafor Araştırmalarında Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları
4.1. Geçerlik çalışmaları

-
- 4.1.1. Doğrudan alıntı yapma ve ayrıntılı raporlama
- 4.1.2. Katılımcı teyidi alma
- 4.1.3. Geçerlik çalışmasına yer vermeme
-
- 4.2. Güvenirlik çalışmaları
- 4.2.1. Uzman görüşü alma
- 4.2.2. Güvenirlik katsayısı hesaplama
- 4.2.3. Güvenirlik çalışmasına yer vermeme
-
5. Öğretmene Yönelik Metafor Araştırmalarda Kullanılan Veri Analizi Yöntemleri
- 5.1. İçerik analizi + betimsel analiz
- 5.2. İçerik analizi
- 5.3. Metafor analizi
- 5.4. Betimsel analiz
-
6. Öğretmene Yönelik Metafor Araştırmalarda Ortaya Çıkan İlk ve Son 3 Tema ve Bu Temalara Ait Metaforlar
- 6.1. Ebeveyn çalışma grubunda
- 6.2. Öğretmen çalışma grubunda
- 6.3. Öğretmen aday çalışma grubunda
- 6.4. Öğrenci çalışma grubunda
- 6.5. Okul yöneticisi çalışma grubunda
-
7. Öğretmene Yönelik Metafor Araştırmalarda Öneriler
- 7.1. Uygulamaya Yönelik Öneriler
- 7.2. Yeni Araştırmalara Yönelik Öneriler
-

3. Raporlaştırma

Verilerin raporlaştırılması temalar dorultusunda yapılmıştır.

Bulguların okunmasını ve anlaşılmasını kolaylaştırmak amacıyla her temaya yönelik bir tablo yapılmış, bu tablolarda kategorilere, alt kategorilere ve ilgili araştırma kodlarına yer verilmiştir.

Araştırma kapsamında incelenen çalışmalar ilgili tema biriminde aralarındaki benzerlikler ve farklılıklar dikkate alınarak açıklanmış ve doğrudan alıntılar yoluyla desteklenmiştir.

Araştırmanın Geçerlik ve Güvenirliği

Bu araştırmanın geçerlik ve güvenirliğini sağlamaya yönelik şu hususlara dikkat edilmiştir:

- Araştırmanın genel amacı ve alt amaçları açık bir şekilde ifade edilmiştir.
- Bulguların geçerliliğine yönelik araştırmanın verilerini oluşturan çalışmalarının belirlenme aşamaları ayrıntılı açıklanmıştır.
- Araştırmanın verilerini oluşturan çalışmaların yayınlandığı yıl, çalışma grubu türü, çalışma grubu sayısı, hangi disiplinde öğretmenlere yönelik yapıldığı, araştırma desenleri ve veri analiz yöntemleri tablo şeklinde sunulmuştur.
- Veri analizinin güvenirliğini sağlamak üzere, araştırmacılar tarafından makaleler ayrı ayrı kodlanmıştır. Görüş birlikleri ve ayrılıkları tespit edilerek Miles ve Huberman (1994)'ın kodlayıcılar arasındaki tutarlık katsayısı 94,06 bulunmuştur.
- Verilerin analizi Eylül 2016 tarihinde başlayıp Şubat 2017 tarihinde tamamlanmış olup sentezleme için yeterli süre ayrılmıştır.

Araştırmanın inanırılığını arttırmaya yönelik, analiz edilen çalışmalardan doğrudan alıntılar verilmiştir.

Araştırmada önemle üzerinde durulması gereken başka bir durum da çalışmanın etik kurallara uygunluğu ile ilgilidir. Türkiye’de öğretmen üzerine yapılan metafor araştırmalarından yola çıkılarak yapılan bir çalışma olması sebebiyle olası hataların ortaya çıkmamasına yönelik özenli bir şekilde araştırma sürecine devam edilmiştir. Ayrıca araştırma sürecinde, bulguların ortaya koyulmasında ve

analizinde objektif, dürüst ve açık olma öncelikli amaçlarımız içinde yer almıştır. Ayrıca araştırma kapsamına alınmış çalışmalara ve araştırmacıların emeklerine saygılı davranmak ve bu tavırları makale hazırlanması ve yazılması sürecinde de sürdürmek amaçlarımız arasında olmuştur. Türkiye Bilimler Akademisi'nin (TÜBA) Bilim Etiği Komitesi (BEK, 2002) önerileri göz önünde bulundurularak yukarıda saydığımız etik kurallara dikkat edilmiştir.

Bulgular

Bu başlıkta araştırma alt problemleri bağlamında ele alınan metafor çalışmalarının önem, desen, veri toplama aracı, geçerlik-güvenirlik, veri analizi, bulgular, öneriler alt başlıkları yer alacaktır.

Öğretmene İlişkin Metafor Araştırmalarının Önemi

Tablo 4. Öğretmene Yönelik Metafor Araştırmalarının Önemi

Önem	Araştırma Kodları	
Algı Belirleme	Karşılıklı olarak bireylerin birbirlerini algılamaları ve öğretmen olmanın farkındalığını ortaya koyma	A10, A33, A37, A23
	Kişisel algıları ortaya çıkarma	A5, A7, A13, A21, A24, A34
	Görev ve sorumlulukları yerine getirebilecekleri inancına yüklenen anlamları ortaya koyma	A42
Algı Karşılaştırma	Farklı gruplar arasında üretilen metafor arasında karşılaştırmalar yapma ve bu karşılaştırmalarda uyuma/ uyumsuzluğu araştırma	A15, A17, A28, A32, A37
	Farklı branş öğretmenleri ile karşılaştırmalar sonucunda öğretmen kavramına ilişkin algılarının ne yönde şekillendiğini ortaya koyma	A35
	Toplumun farklı kesimlerinin öğretmene bakış açılarını karşılaştırarak daha bütüncül bulgulara ulaşma	A18
Eğilim Belirleme	Öğretmenlik mesleğine olan eğilimleri ortaya koyma ve bu mesleğe ilişkin yanlış öğrenmeleri düzeltme	A4
	Milli Eğitimin mevcut paradigmasına uygun öğretmenlerin yetişip yetişmediğine ilişkin verilere ulaşma	A16, A19
Etki ederek Yön verme	Öğretmenlerin görüşlerini, programda vurgulayacakları konuları, kullanacakları öğretim yöntem ve tekniklerini etkileme, öğretim uygulamalarını yönlendirme	A12, A21
	Öğrencilerin geliştirmiş oldukları çeşitli kişisel tutumlar aracılığıyla öğretmen eğitimcilerine yol gösterme	A29, A31
	Ülkenin okul yöneticisi-öğretmen içerikli politikalarına yön verme	A8
	Eğitimcilere, araştırmacılara ve eğitim bürokrasisine farklı bir açıdan bakma imkânı vermesi	A18
Katkı Sağlama	Öğretmen yetiştirme sürecinde verimlilik sağlama ve bu yönüyle öğretmenlik uygulaması çalışmalarının etkili ve yararlı biçimde yürütülmesi	A13, A17, A30, A33, A36, A39, A40
	Hazırlanacak yeni programlara ışık tutma	A1, A6, A17, A18, A22
	Alanda çalışanlara önemli bilgiler ve perspektif sunma	A20
	Öğretmen ve öğrenci davranış dinamiklerinin daha iyi analiz edilmesine önemli katkılar sağlama	A38
	Öğrenmeyi teşvik etme, yaratıcılığı geliştirme	A21
	Disiplinlerin öğretimine yönelik ışık tutma, öğrencilerin derse ve öğretmenlere yönelik tutumlarının belirlenmesi ile, eğitim-öğretim ortamlarının öğrencilerin başarısı için daha uygun bir şekilde düzenlenmesini sağlama	A1, A2, A22
	Öğrencilerin okul ve öğretmen algılarına yönelik yapılacak rehberlik hizmetlerine katkı sağlama, okula sağlanacak imkanları değerlendirme	A27
Diğer	Önem boyutu vurgulanmamış	A3, A9, A11, A14, A25, A26, A41, A43

Meta-senteze dâhil edilen araştırmalar çalışmanın önemi açısından incelendiğinde; "algı belirleme, algıları karşılaştırma, eğilim belirleme, etki ederek yön verme, katkı sağlama ve diğer" temalarına ulaşılmıştır. Nitekim, metaforlar aracılığıyla karşılıklı olarak bireylerin birbirlerini nasıl algıladıklarını ve öğretmen olmanın farkındalığını ortaya koymanın son derece önemli olduğu belirtilmiştir (A10, A33, A37). Buna benzer olarak öğretmenlerin mesleki kimliklerini nasıl gördüğü ve öğrencileri tarafından nasıl görüldüğü arasındaki farktan kaynaklanan uyuma ve uyumsuzluğun araştırılması, farklı gruplar arasında farklı metafor üretimindeki karşılaştırmaların yapılması bakımından önem arz eden çalışmalar görülmektedir (A15, A17, A28, A32, A37). Bu önem sayesinde de yapılan çalışmaların sonuçlarına göre bireylerin rol ve sorumluluklarını daha iyi bir şekilde ortaya koyacağı ve bu durumun da öğretmen yetiştirmede, eğitim sürecinde verimlilik sağlayacağı ayrıca bu yönüyle alanyazına katkıda bulunacağı üzerinde durulmuştur (A17, A33, A36). Ayrıca farklı branş öğretmenleri ile karşılaşma sonucu öğretmen kavramına ilişkin algılarının ne yönde şekillendiğinin ortaya konulmasının önem arz ettiği belirtilmektedir (A35). Öğretmen adaylarının algılarının incelenmesinin ise bu mesleğe olan eğilimlerini ortaya koyacak olması ve bu mesleğe ilişkin yanlış öğrenmelerinin düzeltilmesi açısından önemli görülmektedir (A4). Metaforların öğretmenlerin kendilerini yeniden değerlendirebilmelerinde yeni bir çerçeve oluşturabilmeleri için onlara yardımcı olacağı (A23), bu sayede öğretmenlik uygulaması çalışmalarının etkili ve yararlı biçimde yürütülmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir (A40).

Öğretmenlerin öğretmen kavramına ilişkin sahip oldukları kişisel algıları ortaya çıkarmada (A5, A7, A24), görev ve sorumluluklarını tam anlamıyla yerine getirebilecekleri inancına yüklenen anlamları ortaya koymada metaforların önemli birer araç olduğu önemle belirtilmektedir (A42). Öğrencilerin informal gözlemleri ve öğretmenleriyle olan iletişim ve etkileşimleri sonucunda edindikleri tecrübelerle ilgili olarak mesleğe ve öğretmene yönelik çeşitli kişisel tutumlar geliştirmelerinin öğretmen eğitimcileri açısından büyük önem arz ettiği belirtilmektedir (A31). Üretilen metaforlardan yola çıkarak da öğretmen ve öğrenci davranışlarının dinamiklerinin daha iyi analiz edilmesine önemli katkılar sağlayacağı vurgulanmaktadır (A38). Öğretmenlerin kendilerini kim olarak tanımlamalarının ise hem branş konularını hem de kullanacakları öğretim yöntem ve tekniklerini, en önemlisi kendi alanlarının gerekliliği ve amacına yönelik görüşlerini etkileyeceği belirtilmektedir (A12).

Metaforların önem arz ettiği bazı araştırmalarda ayrıca Milli Eğitimin mevcut paradigmasına uygun öğretmenlerin yetişip yetişmediğine ilişkin verileri elde etmede, mevcut öğretim programlarını ve eğitim sistemini değerlendirmede, öğretmen kavramına yönelik bakış açılarının yapılandırıcı paradigmaya uygunluğunun belirlenmesinde, öğretmen adaylarının yapılandırıcılığı içselleştirip içselleştiremediklerini anlamada ve yapılandırıcı anlayışla şekillendirilen disipline özgü öğretim programlarının uygulama bakımından başarısını önceden saptamada (A16, A19), hazırlanacak yeni programlara ışık tutmada (A1, A6, A17, A22) alanyazına önemli bir kaynak teşkil edeceği belirtilmiştir (A8, A16, A17, A20, A30, A36, A39).

Yine özel disiplinlere yönelik yapılan metafor araştırmalarından elde edilen bakış açılarının disiplinlerin öğretime yönelik ışık tutacağı, öğretmenlerin, metaforlar aracılığıyla öğrencilerinin dersine ve kendilerine yönelik tutumlarının belirlenmesi sayesinde eğitim-öğretim ortamlarının öğrencilerinin başarısı için daha uygun bir şekilde düzenlemelerini sağlayacağı belirtilmiştir (A1, A2, A22). Yine bazı araştırmalarda elde edilen metaforik algılardan yola çıkarak ülkenin okul yöneticisi-öğretmen içerikli politikalarına yön verilebileceğinin önemi üzerinde durulmuştur (A8). Bazı çalışmalarda da önem boyutunun vurgulanmadığı görülmüştür (A3, A9, A14, A25, A26, A41, A43).

Öğretmene Yönelik Metafor Araştırmalarında Veri Toplama Araçları

Tablo 5. Öğretmene Yönelik Metafor Araştırmalarında Veri Toplama Araçları

Veri Toplama Araçları	Araştırma kodları	
Araştırma Formu (Genel)	Öğretmen ... gibidir / ...'e benzer, çünkü	A6, A7, A9, A18, A19, A23, A24, A27-A32*, A38, A39, A42
	Sizce "Öğretmen" kavramı farklı sözcüklerle nasıl ifade edilebilir? Neden?	A15
	Öğretmenlik/Öğretmenlik mesleği ... gibidir. Çünkü	A13, A24, A26
	Yapılandırmacı öğretmen ... gibidir. Çünkü	A25
	Öğretmenle ilgili düşünce yazısı	A18
	Öğretmen ...'de/da ... gibidir. Çünkü (farklı ortamlarda; öğretmenler odasında, tatilde ve farklı görevlerde; A8 nöbette, emekliliğine yakın, derste vs.)	A43
Araştırma Formu (Branş)	Gelecekte ... gibi bir öğretmen olmak istiyorum. Çünkü	A1
	... öğretmeni denince aklınıza gelen ilk üç kelimeyi yazınız	A1, A3
	... öğretmeninde bulunması istenilen özellikleri kompozisyon halinde yazınız	A34
	... öğretmeni ile ilgili düşüncelerinizi yazınız	A1-A6, A10-A12, A14, A16, A17, A20-A22, A33, A35-A37, A41
	... öğretmeni ... gibidir /... 'e benzer, çünkü	A30, A40
	... öğretmenim ... gibiydi; çünkü " ve "... öğretmenim ... gibi olmalıdır, çünkü...."	A1
	Sanatçı olsaydı	A1
	Çizgi film kahramanı olsaydı Başka bir meslek yapsaydı ... olurdu, çünkü öğretmenine ilişkin resim çizin ve çiziminizi açıklayınız	A1, A22
Yarı Yapılandırılmış Görüşme formu	Çalışma gruplarıyla gerçekleştirilen görüşmeler (araştırma formlarına ek olarak yapılan görüşmeler)	A3, A19, A32
	Öğretmen olarak güçlü ve zayıf yönleriniz nelerdir?	
	Öğretmen olarak kimsin?	
	... öğretmeni olarak kendini tanımlamak için hangi metaforu kullanırsın? Neden?	

*Bazı kodlamalar arası "-" işareti kullanılmıştır. Örneğin: A1-A6'da sırası ile A1, A2, A3, A4, A5 ve A6 çalışmalarını kapsamaktadır.

Tablo 5'e göre araştırmaya dâhil edilen çalışmalarda genellikle, araştırma verilerinin araştırma formu ve görüşme soruları ile toplandığı görülmektedir. Araştırmada ele alınan çalışmaların veri toplama araçları incelendiğinde; genel olarak (branş gözetilmeksizin) çoğunlukla "Öğretmen ... gibidir /... 'e benzer, Çünkü" (A6, A7, A9, A18, A19, A23, A24, A27-A32, A38, A39, A42) araştırma formlarının kullanıldığı görülmektedir. Ayrıca çalışmalarda "Sizce "Öğretmen" kavramı farklı sözcüklerle nasıl ifade edilebilir? Neden ?" (A15), "Öğretmenlik/öğretmenlik mesleği ... gibidir. Çünkü...." (A13, A24, A26). Aynı işlem branş bazında da "... öğretmeni ... gibidir/... 'e benzer, Çünkü" (A1-A6, A10, A11, A12, A14, A16, A17, A20-A22, A33, A35-A37, A41) şeklinde veri toplama araçları kullanılarak çalışmalar yürütülmüştür.

"Gelecekte ... gibi bir öğretmen olmak istiyorum. Çünkü" (A43) şeklinde açık uçlu olarak belirttikleri formlarla verilerin toplandığı görülmüştür. (A18) kodlu araştırmada ise veri toplama aracı olarak çalışma grubundan farklı zamanlarda alınan öğretmenle ilgili yazı ve ayrıca metaforları belirlemek için anket kullanılmıştır. Bir araştırmada da (A25) yapılandırmacı öğretmene ilişkin açık uçlu görüşme formuyla veriler toplanmıştır. Çalışma gruplarıyla gerçekleştirilen görüşmeler ile verilerin toplandığı çalışmalar da mevcuttur (A3, A19, A32).

Ayrıca “İngilizce öğretmeni olarak kendinizi temsil etmek için hangi metaforu kullanırsınız?” (A32), “... öğretmeni denince akla gelen ilk üç kelimeyi yazmaları” (A1), “... öğretmeninde bulunması istenilen özellikleri kompozisyon halinde yazmaları”(A3, A1), “... öğretmenine ilişkin resim çizmeleri ve yaptıkları çizimleri açıklamaları”(A1, A22), “Bundan önceki öğrenim hayatınızda derslerinize girmiş olan matematik öğretmenlerinizi de düşünerek, “matematik öğretmeni” ile ilgili düşüncelerinizi yazınız”(A34) şeklinde kompozisyon yazmaları istenerek araştırma verileri toplanmıştır. Ayrıca bazı araştırmalarda (A19, A32) bu veri toplama yöntemlerine ek olarak çalışma gruplarıyla görüşmeler de yapılmıştır. Yine bazı araştırmalarda görüşmelere ek olarak çalışma gruplarından kompozisyon yazmalarını istenmiştir (A3).

Çok az çalışmada (A8) ise öğretmenlerin farklı ortamlarda (öğretmenler odasında, tatilde) ve farklı görevlerde (nöbette, emekliliğine yakın, derste vs.) nasıl bir öğretmen olduklarına yönelik “öğretmen ...'de/da ... gibidir. Çünkü” şeklinde belirtilen veri toplama araçları ile verilerini elde ettikleri görülmüştür. Yine çok az çalışmada (A1) ise “... öğretmeni başka bir meslek yapsaydı/ bir çizgi film kahramanı olsaydı ... olurdu, çünkü” şeklinde belirtilen belli temalar çerçevesinde öğretmene yönelik metaforların toplandığı görülmüştür.

Öğretmene Yönelik Metafor Araştırmalarında Araştırma Desenleri

Tablo 6. Öğretmene Yönelik Metafor Araştırmalarında Araştırma Desenleri

Araştırma desenleri	Araştırma kodları
Nitel yaklaşımın kullanılıp desenin açıkça belirtilmediği çalışmalar (Nitel yaklaşım/nitel araştırma/nitel çalışma/ nitel araştırma metodu Nitel araştırma yöntemi+tarama modelinde betimsel bir çalışma/betimsel tarama yöntemi/ Tarama yöntemi)	A2, A3, A6, A9, A11-A14, A16, A18, A23, A26, A28, A29, A31-A33, A36, A37, A39, A41, A42,
Olgu bilim (fenomonoloji)	A1, A4, A5, A7, A8, A10, A15, A20-A22, A27, A30, A35, A38, A40
Durum Çalışması	A19
Nicel ve nitel araştırma yöntemleri/yaklaşım	A5, A34, A43

Tablo 6’da görüldüğü üzere, yöntem olarak nitel bir çalışma kapsamında olduğu belirtilerek nitel araştırma deseni türünden bahsedilen 24 adet çalışma mevcuttur. Bunlar yukarıda bahsedildiği gibi farklı söylemlerle ifade edilmiştir. Örneğin: “nitel araştırma yöntemi”, “nitel araştırma metodu” ya da “nitel araştırma yaklaşımı”, “betimsel bir çalışma”, “betimsel tarama yöntemi”, “tarama yöntemi”. 15 çalışmada nitel araştırma desenlerinden olgu bilim-fenomonoloji deseni ile gerçekleştirildiği, 1 çalışmada durum çalışması deseni ile desteklendiği, 3 çalışmada ise nicel araştırma yöntemi ile desteklendiği ifade edilmektedir.

Araştırma kapsamına dâhil edilen çalışmalarda belirtilen yöntem bölümlerinden örnek alıntılara aşağıda yer verilmiştir:

- Çalışmada var olan durumu ortaya koymak amacıyla betimsel yöntem kullanılmıştır. (A6)
- Bireylerin bir olguya ilişkin yaşantıları algıları ve bunlara yüklenen anlamlar belirlenir. Araştırmacı, öğrencilerin matematik ve matematik dersine yönelik var olan algılarını kaynak olarak seçtiği öğrencilerden yararlanarak ortaya koymaya çalışmıştır: Nitel araştırma desenlerinden olgu bilim yaklaşımı. (A1)

Öğretmene Yönelik Metafor Araştırmalarında Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları

Tablo 7. Meta-senteze Dahil Edilen Çalışmaların "Geçerlik ve Güvenirlik" Temasına Göre Analizi

Geçerlik	Yayın Kodları
Doğrudan alıntı yapma ve ayrıntılı raporlama	A1, A4-A10, A12-A14, A16, A17, A19, A21-A25, A27-A33, A35, A36, A39-A43
Katılımcı teyidi alma	A32
Geçerlik çalışmasına yer vermeme	A2, A3, A11, A15, A18, A20, A26, A34, A37, A38,
Güvenirlik	
Uzman görüşü alma	A1-A9, A12, A13, A17, A18, A20-A25, A27, A30-A43
Güvenirlik katsayısı hesaplama	A1, A2, A4, A5, A7, A12, A13, A17, A18, A20-A25, A27, A30-A36, A38-A43
Diğer	A10, A14, A15, A16, A19, A26, A28, A29,

Tablo 7'de görüldüğü üzere meta-senteze dâhil edilen çalışmalar geçerlik ve güvenilirlik açısından incelendiğinde 43 araştırmanın 33'ünde geçerliliği sağlamak için verilerin ayrıntılı olarak rapor edildiği, katılımcıların ifadelerinden doğrudan alıntılara yer verildiği belirtilmiştir. Bazı çalışmalarda ise ayrıntılı olarak iç geçerliğe (A19) yer verildiği görülmektedir. Örneğin iç geçerliliği sağlamada gerçek uygulama öncesinde pilot uygulama yapıldığı ve görüşme sorularının bu bağlamda yeniden düzenlendiğine yönelik açıklamalarda bulunulmuştur.

A5 kodlu çalışmada ise "üretilen her bir metafor için onu en iyi temsil ettiği düşünülen bir örnek metafor ifadesi ve açıklamasına katılımcıların ifadelerinden doğrudan alıntılar yapılarak araştırmanın betimsel geçerliği sağlanmaya çalışıldığı" ifade edilmektedir. Bazı çalışmalarda ise doğrudan alıntılara ya da veri analiz süreci ve sonuçlarına detaylı yer verildiği görülmesine rağmen bunların geçerliliği sağlamak üzere yapıldığı ayrı bir başlık altında yazılmadığı dikkat çekmektedir. A4 kodlu çalışmada ise geçerliğe yer verilmediği fakat, öğrencilerin bazı yanıtlarının doğrudan alıntı olarak sunulma amacının araştırmanın güvenilirliğini artırmak olduğu ifade edilmiştir. Bunlardan farklı olarak "amaçlı örnekleme ve üye kontrollerinin yapılması" ve (A32), "elde edilen bütün kavramsal metaforların gerekçeleri ile birlikte örneklendirilmesi" ile (A6) geçerliğin sağlandığının ifade edildiği görülmektedir. Araştırma kapsamına dâhil edilen çalışmalarda belirtilen geçerlik bölümlerinden alıntılara aşağıda yer verilmiştir:

- Sonuçların geçerliğini sağlamak için, veri analiz süreci açıklanmış olup araştırmada oluşturulan kategorileri temsil eden metaforların tamamına bulgular kısmında yer verilmiştir. Ayrıca kavramsal kategorilerin özellikleri katılımcıların ifadelerinden doğrudan alıntılar yapılarak açıklanmıştır (A33).
- Veri analizi sürecinde öğretmen için 9'ar kategoriye nasıl ulaşıldığı detaylı bir şekilde açıklanmıştır. Araştırmanın özgünlüğü ve katılımcıların kimlikleri belli olmayacak şekilde doğrudan alıntılar kullanılmıştır (A39).

Meta-senteze dahil olan araştırmalar güvenilirlik bakımından incelendiğinde, 34 çalışmada elde edilen metaforların ilgili kavramsal kategori ve temaları temsil edip etmediğini teyit etmek için uzman görüşlerinin alındığı, 28 çalışmada Miles ve Huberman (1994) formülü ile veri analizlerindeki tutarlılık katsayısının hesaplanmasının güvenilirliği sağlayıcı unsurlar olduğu belirtilmiştir. Belirtilen bu tutarlılık katsayısı değerinin %90 ve üzeri olduğu durumların uzman ve araştırmacı değerlendirmeleri arasındaki uyum için arzu edilen düzeyde olduğu kriteri baz alınırken (A2, A27), bazı çalışmalarda bu ölçüt %70 ve üzeri değeri için arzu edilen düzey olarak kabul edilmiştir (A30, A40). 8 araştırmada ise güvenilirliğe ilişkin herhangi bir unsura rastlanılmadığı görülmektedir.

Bazı çalışmalarda ise iç güvenilirliğe yer verildiği görülmektedir. A22 kodlu çalışmada ek olarak iç güvenilirliği için; kavramsal kategorilere ait metafor ve çizimlerin, ilgili kavramsal kategorileri temsil edip etmediğini teyit etmek amacıyla uzman görüşü alındığı belirtilmiştir. A8 kodlu çalışmada ise iç güvenilirlik için ön uygulama yapılarak okul yöneticilerinin soruları algılama şekilleri ile ilgili gözlem yapıldığı ve bu gözleme yönelik uzman görüşünün alındığı belirtilmiştir.

Bazı çalışmalarda ise geçerlik unsurunun gerçekleştirilerek güvenilirliğe ulaşıldığı belirtilmiştir. *“Yapılandırılmış formlardan, görüşmelerden birebir alıntılar yapılmış, bu alıntılar öğretmen adaylarının oluşturduğu şekliyle aynen aktarılmış, cümlelerinde düzeltmeler yapılmamış ve bu şekilde gerçeklik unsuru ön plana çıkartılarak güvenilirliğe ulaşılmaya çalışılmıştır.”* (A19)

Ayrıca verilerin detaylı analizi (A37), metaforların belirlenme sürecinin ayrıntılı bir şekilde betimlenmesi ve araştırmanın bulguları kısmında katılımcıların ifadelerinden birebir örneklerin, doğrudan alıntılarının sunulması (A4, A11, A25), söylem ve metafor çözümleme tekniklerinin birlikte kullanılması (A18) gibi farklı yollar ile güvenilirliğin sağlandığının belirtildiği görülmektedir.

Bu araştırma kapsamında bazı çalışmalarda güvenilirlik sağlansa da bu sürecin güvenilirliği sağlama amaçlı yapıldığı açıkça belirtilmemiştir. Örneğin A9 kodlu çalışmada kategoriler, araştırmacılar dışında iki uzman öğretim elemanı tarafından daha değerlendirilmiş olup, bunun güvenilirlik için yapıldığı açıkça belirtilmemiştir. Benzer şekilde A35 kodlu çalışmada, elde edilen verilerin tüm araştırmacılar tarafından ayrı ayrı analiz ve yorumlama basamaklarından geçirildiği, bunun geçerlik ve güvenilirlikle ilgili olduğu ifade edilmiştir.

Araştırma kapsamına dâhil edilen çalışmalarda belirtilen güvenilirlik bölümlerinden alıntılara aşağıda yer verilmiştir:

-.....teyit etmek amacıyla uzman görüşü alınmıştır. Araştırmanın güvenilirliği için Miles ve Huberman'ın güvenilirlik formülü hesaplanmış... Araştırmada her bir soru için geliştiren kavramsal kategorilerve kategorilere ait metafor listeleri alan uzmanına verilerle listelerde yer alan metaforları kavramsal kategorilere eşleştirmesi istenmiştir. Uzmanın yaptığı eşleştirmeler ile araştırmacının yaptığı eşleştirmeler karşılaştırılmıştır. (A33)

-Oluşturulan metafor tablosu ile tema ve kategoriler 3 uzman görüşüne sunulmuş ve karşılaştırılmış, görüş birliği ve görüş ayrılığı sayıları tespit edilerek araştırmanın güvenilirliği Miles ve Huberman'ın...formülü hesaplanmıştır. (A42)

Öğretmene Yönelik Metafor Araştırmalarında Veri Analizi

Tablo 8. Meta-Senteze Dahil Edilen Çalışmaların "Verilerin Analizi (Değerlendirme Kriterleri)" Temasına Göre Analizi

Çalışmaların veri analiz süreci	Araştırma kodları
İçerik analizi + betimsel analiz	A17,A33
İçerik analizi	A1-A4, A6-A9, A11-A16, A19, A22, A24, A25, A28-A31, A34-A36, A37, A38, A40, A41
Betimsel analiz	A42
Metafor analizi	A5, A10, A18, A20, A21, A27, A32, A37, A39
Nitel(içerik analizi)+nicel (% / frekans)	A23, A43

Meta-senteze dahil edilen araştırmalar, veri analizi açısından incelendiğinde; verilerin 29 çalışmada içerik analizi ile, 2 çalışmada hem içerik analizi hem de betimsel analiz ile, 9 çalışmada içerik analizine dayalı metafor analizi ve metafor söylem çözümleme yöntemi ile, 1 çalışmada betimsel analiz ile, 2 çalışmada nitel olarak içerik analizi ve nicel olarak %, frekans kullanılması ile analiz edildiği görülmektedir. Nitel veri analizi yöntemi olarak içerik analizi tekniğinin (adlandırma, eleme, kategori geliştirme, temaların oluşturulması, geçerlik-güvenirliğin sağlanması, verilerin frekans ve %'sinin

belirtilmesi, değerlendirme... vb.) farklı aşamalarda gerçekleştirildiğine değinilmiştir (A1, A6, A8, A16, A19, A22, A33, A39, A43...vb).

İncelenen çalışmalarda genellikle frekans ve yüzde hesabı yapılan analiz türü, betimleyici istatistik ya da betimsel analiz olarak tanımlanmış olup nicel veri çözümleme tekniği olarak bu analiz türüne yer verilmiştir. Bazı çalışmalarda ise nitel araştırma yöntemlerinden betimsel analiz yaklaşımının benimsenerek, araştırmanın kavramsal yapısının belirlendiği, katılımcıların ilgili metafora ilişkin düşüncelerinden doğrudan alıntılar yapılarak, metaforun desteklediği belirtilmiştir (A42). Bazı çalışmaların veri analizinde ise araştırmalardan elde edilen metaforların listesi yapılmasına rağmen, kategori ve temanın oluşturulmadığı görülmüştür (A28). Metafor analizinin gerçekleştirildiği diğer çalışmalardan örnek alıntılar:

Metaforların sınıflandırılması aşamasında "metafor analizi" teknikleri kullanılarak her metafor, parçalara ayrıştırılmış ve diğer metaforlarla benzerlikleri veya ortak özellikleri bakımından veriler teker teker gözden geçirilerek analiz edilmiştir. (A20)

-Katılımcıların geliştirdikleri metaforların analiz edilmesi ve yorumlanması; metaforların belirlenmesi, sınıflandırılması, kategori geliştirme, geçerlilik ve güvenilirlik sağlama olmak üzere dört aşamada gerçekleştirilmiştir. Metaforların sınıflandırılması aşamasında "metafor analizi" tekniği kullanılarak her Metafor, parçalara ayrıştırılmış ve diğer metaforlarla benzerlikleri veya ortak özellikleri bakımından ... analiz edilmiştir.... (A21)

Öğretmene Yönelik Yapılan Metafor Araştırmalarında Ortaya Çıkan Temalar ve Metaforlar

Bu çalışmaya dâhil edilen araştırmaların bulguları göz önünde bulunduğunda, öğretmene yönelik ortaya çıkan en fazla 3 tema ve bu temalar altındaki metaforlar ve en az 3 tema ve bu temalar altındaki metaforlar ele alınmıştır. Bazı araştırmalarda çalışma gruplarından elde edilen metaforlar temalaştırılmış bazı araştırmalarda ise kategori yapılmadan sadece ortaya çıkan metaforlar belirtilmiştir. Bu sebepten dolayı hem metaforlar hem de temalar çalışma araştırmalarda ele alınan çalışma gruplarına göre ayrı ayrı incelenmiştir.

Tablo 9. Çalışma Grubu Ebeveyn Olan Çalışmalarda Öğretmene Yönelik Ortaya Çıkan Temalar ve Metaforlar

ÇG	AK	İlk 3 tema	Metaforlar	Son 3 tema	Metaforlar
Ebeveyn	A33	Bilgi kaynağı ve aktarıcısı	Kitap, ışık, su,	Tedavi Edici/ İyileştirici	doktor, şurup
		Şekillendirici / Biçimlendirici	heykeltıraş, inşaat ustası, ressam	Eğlendirici	Abaküs
		Karakter geliştirici	Anne, psikolog, bilge şahsiyet	Mekanik Bir Varlık	çelik

ÇG: Çalışma grubu AK: Araştırma kodu

Tablo 9. incelendiğinde; ebeveynlerin; öğretmenlere ilişkin ürettikleri metaforlar ve bu bağlamda oluşan temalar incelendiğinde öğretmen rollerinin çoğunlukla *bilgi kaynağı ve aktarıcısı* (örnek metaforlar: kitap, ışık, su), öğrencileri *şekillendirici/biçimlendirici* (heykeltıraş, inşaat ustası, ressam) ve öğrencilerinin *karakterlerini geliştirici* (anne, psikolog, bilge şahsiyet) olduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca, ebeveynlerin oldukça az bir bölümü öğretmenleri *tedavi edici*, *eğlendirici* (abaküs) ve *mekanik bir varlık* (çelik) olarak algılamıştır.

Tablo 10. Çalışma Grubu Öğretmen Olan Çalışmalarda Öğretmene Yönelik Ortaya Çıkan Temalar ve Metaforlar

ÇG	AK	İlk 3 tema	Metaforlar	Son 3 tema	Metaforlar	AK	İlk 3 tema	Metaforlar	Son 3 tema	Metaforlar	
ÖĞRETMEN	A6	Öğretmen	Yön Veren/Yol Gösteren	ışık, işaret levhası	Fedakarlık Yapan	kurşun kalem	A7	Biçimlendirici-Şekillendirici	aşçı, ebru sanatçısı, gökkuşağı	Yönlendirici ve Yol Gösterici	antrenör, göz, komutan
			Yardım Edendir	anahtar, güneş	Şekil Veren	heykeltraş		Bilgi Aktarıcı	güneş, mum, su	Sabır Örneği	sabır taşı , tavuk
			Diğer	yardımcı yönetmen, yılanmış şarap,	-	-		Bireysel Gelişimin Destekleyicisi	bahçıvan, ebeveyn	-	-
		İşitme engelli öğrenci öğretmeni	Sabreden	sabır taşı, sabır küpü	Yardım Eden	kulak	A5	Yol Gösteren	fener, harita, ışık, Lider		baş, gemi kaptanı, lokomotif
			Problem çözen	sihirli değnek, bukalemun, pandomin sanatçısı	Yön Veren/Yol Gösteren	harita		FarkEttiren	ayna, bilinçaltını çözen, buğulu camı silen	Belirsiz	hamur, hiçbir şey, isimsiz kahraman
			Üretken Olan	Makine	Ebeveyn/Şefkat Gösteren	anne		Geliştiren	güneş, ışık, üçüncü göz	Bilgi Kaynağı	güneş, hard disk , kütüphane
	Öğretmen	Yön Veren/Yol Gösteren	ışık, aşk, kılavuz	Bilgi Kaynağı	ansiklopedi	A38	Aydınlatıcı bir unsur	güneş, ışık, mum	Yansıtıcı Bir Unsur	ayna	
		Ebeveyn/Şefkat Gösteren	ana, anne-baba	Sabreden	sabır ağacı		Bir Sanatçı	heykeltraş, tiyatrocu	-	-	
		Diğer	sıvı, ayna, balon	Mutluluk Kaynağı	çölde bir çiçek		Bilgi Kaynağı-Aktarıcısı	kitap, meyve ağacı	-	-	
	Görme engelli öğrenci öğretmeni	Gelişen/Öğrenen/İlerleyen	Saksı	Yardım Eden	çatı	A12	Rehber	kâşif, yol gösterici, ayna	Öğrencilerine İhtiyaç Duydukları Araç-Gereci Sağlayan Kişi	dünya haritası	
		Yön Veren/ Yol Gösteren	güneş, baston, öğrenci gözü	Fedakarlık Yapan	dolu bir bardak		Toplumu ve Toplum İçinde Kendisini Geliştiren	inşaat ustası, öğrenci, arkadaş	Öğrencilerini Şekillendiren	göz, anne-baba, yol işçisi	
		Ebeveyn/Şefkat Gösteren	anne, anne-baba	Bireysel Farklılıkları Göz Önüne Alan	bahçıvan		Öğrencilerine Değişmez Bilgileri Aktaran	aspirin, ağaç, kuzey yıldızı	Öğrencilerini Besleyen /Yetiştiren Kişi	deniz, su	
Keşfeden		madenci, kaşif	Diğer	yarım ay, ayna							

A25	Rehber	rehber, klavuz, pusula	Çalışkan	öğrenci, karınca, işbirlikçi	A21	Eğitici Öğretici ve Yol Gösterici	rehber, güneş, ışık	Sevginin Göstergesi	ilkbahar, sevgi, mutluluk aracı
	Biçimlendirici/Şekillendirici	mimar, inşaat mühendisi, aşçı	Hayat kaynağı	ağaç, su, dağ		Yaratıcılığın Göstergesi	sihirbaz, sanatçı, ince ruhlu	Şekillendirici ve Biçimlendirici	bahçıvan, heykeltraş, tasarımcı
	Bilgi Yayıncı Aydınlatıcı	güneş, mum, ay	Usta	usta, ressam, bukalemun		Duyguların Dışavurumu ve İfadesi	doğa, fotoğraf makinesi, gözlemci	Tedavi Edici Olarak	psikolog, savaşçı, danışman
A15	Yetiştirici ve Geliştirici Olarak	bahçıvan, bina ustası, aşçı	Yol gösterici ve yönlendirici	rehber, lider ve yönetici, kaptan	A14	Teknik Eleman	bilgisayar teknisyeni, teknik eleman, teknik servis	Rehber	rehber öğretmen, teknoloji rehberi, elektrik enerjisi,
	Bakıcı ve Ebeveyn Olarak	çocuk bakıcısı, anne, baba	Enerji ve bilgi kaynağı	güneş, mum/pil, 0 rh+ kan grubu		Çok İşlevli Olma	google her şeyi bilen-joker	-	-
A33	Bilgi Kaynağı ve Aktarıcısı	mum, su, ışık	Koruyucu ve Güven Verici	bakıcı, kuş	A32	Yeni doğmuş bebek, kalabalık önünde şovmen ,bilgisayar hoparlörleri, kelebek, ayaklı sözlük, bitmemiş bir kitap, ışık evi, koç, mum, ve bebek bakıcısı			
	Şekillendirici Biçimlendirici	heykeltraş, aşçı, sanatçı	Bireysel Gelişimi Destekleyici	bahçıvan, toprak					
	Karakter Geliştirici	anne, dost	Mekanik Bir Varlık	robot					

ÇG:Çalışma grubu AK: Araştırma kod

Tablo 10. incelendiğinde; öğretmenlerin; okul öncesi öğretmeni (A33), yabancı dil öğretmeni (A32), işitme engelli/görme engelli ve sağlıklı öğrencilerin öğretmenleri (A6), branş belirtilmeksizin tüm disiplin öğretmeni (A7, A15, A25, A38), rehberlik öğretmeni (A5), sosyal bilgiler öğretmeni (A12), görsel sanatlar öğretmeni (A21) ve bilgisayar öğretmenine (A14) ilişkin algılarının incelendiği çalışmaların gerçekleştirildiği görülmektedir. Katılımcıların türüne ve disiplin alanına bakılmaksızın öğretmenlerin "öğretmene" yönelik ürettikleri metaforların çoğunlukla yön verici/yol gösterici (ışık, güneş, pusula, harita, rehber), bilgi kaynağı/aktarıcı (mum, güneş, su), şekillendirici/biçimlendirici (heykeltraş, sanatçı, mimar, aşçı) temalarında toplandığı dikkat çekmektedir. Araştırmalardan daha detaylı bir şekilde örnek vermek gerekirse: Örneğin; okul öncesi öğretmenlerine ilişkin üretilen metaforlardan oluşturulan temaların çoğunlukla bilgi kaynağı ve aktarıcısı (mum, su, ışık), şekillendirici-biçimlendirici (heykeltraş, aşçı, sanatçı), karakter geliştirici (anne, dost) olduğu belirlenmiştir. Bununla birlikte, öğretmenlerin oldukça az bir bölümü öğretmenleri, koruyucu ve güven verici (bakıcı, kuş), bireysel gelişimi destekleyici (bahçıvan, toprak), mekanik bir varlık (robot) olarak algılamışlardır. Yabancı dil öğreten öğretmenlerin ürettikleri metaforların, çoğunlukla çiçeği burnunda (yeni doğmuş bebek), eğlence kaynağı (kalabalık önünde şovmen) ve ilgi uyandırıcı olarak öğretmen (bilgisayar hoparlörleri) olduğu belirlenmiştir. Bununla birlikte, öğretmenlerin oldukça az bir bölümü öğretmenleri, uzman, rehber ve yetiştirici olarak temalar ürettikleri görülmüştür. İşitme engelliler bölümü öğretmenlerin, "öğretmene" ilişkin ürettikleri metaforların, çoğunlukla yön veren-yol gösteren (ışık, işaret levhası), yardım eden (anahtar, güneş), bununla birlikte, öğretmenlerin oldukça az bir bölümü öğretmenleri, fedakârlık yapan (kurşun kalem), şekil veren (heykeltraş) olarak algılamışlardır. Rehber Öğretmenlerin "rehber (psikolojik danışman) öğretmenlere" ilişkin oluşan temalar çoğunlukla yol gösteren (fener, harita, ışık, pusula), fark ettiren (ayna, bilinçaltını çözen, buğulu camı silen), geliştiren (güneş, ışık, üçüncü göz) olduğu belirlenmiştir. Bununla birlikte, öğretmenlerin oldukça az bir bölümü öğretmenleri, lider (baş, gemi kaptanı, lokomotif), belirsiz (hamur, hiçbir şey, İsimli kahraman), bilgi kaynağı (güneş, hard disk, kütüphane) olarak algılamışlardır.

Bilişim Teknolojileri Öğretmenlerinin "bilişim teknolojileri öğretmenlerine" ilişkin öğretmene yönelik temaların çoğunlukla teknik eleman (bilgisayar teknisyeni, teknik eleman, teknik servis), çok işlevli olma (google, her şeyi bilen-joker, teknoloji sözlüğü) olduğu belirlenmiştir. Bununla birlikte, öğretmenlerin oldukça az bir bölümü kendilerini, rehber (rehber öğretmen, teknoloji rehberi, elektrik enerjisi) olarak gördükleri ortaya çıkmıştır.

Öğretmenlerin branşı belirtilmeksizin genel anlamda öğretmenlere ilişkin üretilen metaforlar ve kategorileri incelendiğinde (A7, A15, A25, A38), bu kategoriler sonucunda öğretmene yönelik algıların çoğunlukla biçimlendirici-şekillendirici (aşçı, ebru sanatçısı, gökkuşağı, mimar, inşaat mühendisi, aşçı), bilgi aktarıcı (güneş, mum, su), bilgi yayıcı aydınlatici (güneş, mum, ay) veya aydınlatici bir unsur (güneş, ışık, mum), bireysel gelişimin destekleyicisi (bahçıvan, ebeveyn); rehber (rehber, kılavuz, pusula), yetiştirici ve geliştirici (bahçıvan, bina ustası, aşçı), bakıcı ve ebeveyn (çocuk bakıcısı, anne, baba) olduğu belirlenmiştir. Bununla birlikte, öğretmenlerin oldukça az bir bölümü öğretmenleri, yönlendirici ve yol gösterici (antrenör, göz, komutan), sabır örneği (sabır taşı, tavuk); yansıtıcı bir unsur (ayna), bir sanatçı (heykeltraş, tiyatrocu), çalışkan (öğrenci, karınca, işbirlikçi), hayat kaynağı (ağaç, su, dağ), usta (usta, ressam, bukalemun); yol gösterici ve yönlendirici (rehber, lider ve yönetici, kaptan), enerji ve bilgi kaynağı (güneş, mum/pil, 0 rh+ kan grubu) olarak algılamışlardır. Genel olarak değerlendirildiğinde; metaforlar bireye özgü yapılar olduğu için en az ve en çok tekrar eden temaların altında aynı temaların yer aldığı görülmektedir.

Öğretmenlerin; "öğretmene" ilişkin ürettikleri metaforlar ve bu bağlamda oluşan temalar incelendiğinde; araştırma kapsamında en çok tekrar eden temaların; yön veren/yol gösteren/ eğitici öğretici ve yol gösterici (ışık, işaret levhası, aşk, kılavuz güneş, baston, öğrenci gözü vb.), biçimlendirici-şekillendirici/ yetiştirici ve geliştirici olarak (aşçı, ebru sanatçısı, gökkuşağı mimar, inşaat mühendisi, aşçı vb.), bilgi aktarıcı/ bilgi yayıcı aydınlatici (güneş, mum, su, ansiklopedi güneş, mum, ay vb.), Geliştiren, rehber, ebeveyn/ şefkat gösteren/ bakıcı ve ebeveyn (güneş, ışık, üçüncü göz, ana, anne-baba, çocuk bakıcısı vb.) gelişen/öğrenen (saksı), ilerleyen/ toplumu ve toplum içinde kendisini geliştiren, aydınlatici, Keşfeden/ yaratıcılığın göstergesi, üretken/ çok işlevli (güneş, ışık, mum, madenci, kaşif, google, her şeyi bilen-joker vb.) olduğu görülmektedir.

Tablo 11. incelendiğinde ise öğretmen adaylarının “öğretmene” ilişkin ürettikleri metaforlar ve bu bağlamda oluşan temalar incelendiğinde, adayların yabancı dil öğretmeni (A3, A32, A37), tarih öğretmeni (A11), okul öncesi öğretmeni (A17), sosyal bilgiler öğretmeni (A4), görsel sanatlar öğretmeni (A20), bilgisayar öğretmeni (A30), fen bilimleri öğretmeni (A2), matematik öğretmeni (A34), branş belirtmeksizin tüm disiplin öğretmeni (A9, A18, A19, A23, A24, A28, A29, A31, A39, A40, A42), rehberlik öğretmeni (A5), sosyal bilgiler öğretmeni (A12), görsel sanatlar öğretmeni (A21) ve bilgisayar öğretmenine (A14) ilişkin algılarının incelendiği çalışmaların gerçekleştirildiği görülmektedir. Araştırmalar ile ilgili örnek vermek gerekirse: örneğin, A26 kodlu çalışmada öğretmenlik mesleğine giriş dersini almadan önce öğretmen adaylarının öğretmeni çoğunlukla *fedakâr* (sevgi, paylaşım, kutsal, vazife, mutluluk), *bilgi kaynağı* (kütüphane, google sitesi, pil, sözlük) ve *aydınlatici* (güneş, gökkuşağı, aydınlık, ışık, mum) olarak algılandıkça, öğretmenlik mesleğine giriş dersini aldıktan sonra ise algılarının *bilgi Kaynağı* (kütüphane, google sitesi, pil, sözlük), *aydınlatici* (güneş, gökkuşağı, aydınlık, ışık, mum), *şekil verici* (marangoz ressam, fırıncı, bahçıvan, terzi) temalarında toplandığı görülmüştür. A34 kodlu çalışmada öğretmen adaylarının lise ve ortaokul matematik öğretmenlerine yönelik ürettikleri metaforların çoğunlukla değiştiği, "bilgili" metaforun her iki sınıf düzeyindeki öğretmen için ortak olduğu dikkat çekmektedir. Öğretmen adaylarının lise matematik öğretmenine yönelik ürettikleri metaforlar çoğunlukla *bilgili*, *zeki*, *başarılı* iken, öğretmen adaylarının çok az bir bölümü *güçlü*, *kibar*, *sert* metaforlarını üretmişlerdir. Ayrıca öğretmen adaylarının ortaokul matematik öğretmenine yönelik ürettikleri metaforlar çoğunlukla *otoriter*, *bilgili*, *sert* iken, öğretmen adaylarının çok az bir bölümü *güçlü*, *kibar*, *sabırlı* metaforlarını ürettikleri görülmektedir. A43 kodlu çalışmada öğretmen adaylarına gelecekte nasıl öğretmen olmak istediklerine yönelik üretilen metaforlar incelendiğinde geleceğin ilerlemeci öğretmenleri (örnek metaforlar: güneş, filozof, ışık), yeniden kurmacı öğretmenleri (bahçıvan, güneş, filozof, karınca), daimici (elmas, kitap, yıldız) ve esasici öğretmenleri (kral, mum, aslan, ressam) olarak 4 kategorinin oluştuğu, bu kategorilerden çoğunluk olarak ilerlemeci ve yeniden kurmacı öğretmenler algısı ön planda iken, daimici ve esasici öğretmen algısının azınlıkta olduğu belirlenmiştir. Benzer şekilde A30 kodlu çalışmada ise öğretmen adaylarının tecrübe edilen ile idealdeki bilgisayar öğretmenine yönelik oluşan metaforlar incelenmiş ve adayların tecrübe ettikleri bilgisayar öğretmenlerine yönelik ürettikleri metaforların *süper otorite figürü* (denetim masası, hayvan terbiyecisi, tren rayı), *bilgi sağlayıcı* (papağan, eski zaman radyosu) ve *şekillendirici-biçimlendirici* (berber, robot) olarak temalarda toplandığı görülmektedir. Öğretmen adaylarının ideallerindeki bilgisayar öğretmenlerini ise çoğunlukla *yol gösterici ve yönlendirici* (kullanım kılavuzu, pusula, yol haritası), *bilgi sağlayıcı* (canlı internet, kitap, trafo, web sitesi) ve *şekillendirici- biçimlendirici* (aşçı, çömlekçi) olarak algıladıkları görülmekte olup, *adayların tecrübe ettikleri ve ideallerindeki öğretmene ilişkin algılarının çok da farklılık göstermediği* dikkat çekmektedir. Araştırmalarda formasyon öğrencileri ile ilgili çalışmalarda da (A13) öğretmenlere ilişkin ürettikleri metaforların *çoğunlukla rehberlik* (pusula, fener, yıldız, rehber, harita, orkestra şefi), *nitelik* (gökkuşağı, bilgiye aç olmak, hazne kutusu, hamur, sihirli değnek, ayna), *bilgi kaynağı* (ağaç, derviş, musluk, heykel tıraş, fırıncı) olduğu belirlenmiştir. Bununla birlikte, formasyon öğrencilerinin *oldukça az bir bölümü* öğretmenleri, *özveri* (dağ zirvesi, mum, uzun bir yolculuk, sabır), *zorluk/hayal kırıklığı* (değersiz pul, hayat kadını, bulaşıcı hastalık), *yöneticilik/mücadele* (İdareci, komutan, kaptanlık) olarak algılamışlardır. Metaforların temalaştırılmadığı araştırmalar da mevcuttur. Örneğin A28 kodlu çalışmada ise adayların öğretmene yönelik ürettikleri metaforların çoğunlukla *güneş*, *bahçıvan*, *ağaç* olduğu görülmekte olup, adayların az bir bölümünün ise *müzişyen*, *okyanus*, *prizma*, *sarraf*, *su*, *sihirli değnek* olduğu görülmektedir.

Tablo 11. Çalışma Grubu Öğretmen Adayı Olan Çalışmalarda Öğretmene Yönelik Ortaya Çıkan Temalar ve Metaforlar

ÇG	AK	İlk 3 tema	Metaforlar	Son 3 tema	Metaforlar	AK	İlk 3 tema	Metaforlar	Son 3 tema	Metaforlar
ÖĞRETMEN ADAYI	A3	Aydınlatıcı	ışık, güneş, ampul, ay	Keşif	yeni dünya	A32	Sabır abidesi	sabır otu, sakın deniz	Yetiştirici	güneş, aile, ağaç
		Karar verici	hakem, yönetici, yargıç	Şekil verici	heykel, mimar		Otorite olarak	asker, kutsal kitap, orkestra şefi, savaşçı	Kırkyama olarak	bulmaca, çorba , müzik, parfüm
		Bilgi kaynağı	kitap, sözlük	Tedavi	ilaç mağazası		Görev aşığı olarak	arı, karınca, kitap kurdu, saat	Ömür törpüsü olarak	patlayıcı bomba, yangın, buharlı römork
	A19	Bilgi kaynağı ve aktaranı	Araba, flash disk, açıcı, bilgisayar	Çok yönlü	kütüphane, piyano, sürpriz golcü, kalp	A37	Bilgi kaynağı	anne-baba, parlayan güneş, eğitimci	Yama işi	tiyatrocu
		Fedakâr	Kardelen, devlet, mum, anne	Eli maşalı	hayvan terbiyecisi, kötü müzik, kış, aslan,		İşbirlikçi lider	orkestra lideri, yönetmen, koç	İstekli kunduz	karınca
		Yol gösteren	Rehber, yol tarif eden birisi, el feneri,	Bakış açısı kazandıran	devrimci, pencere		Neşe kaynağı	palyaço, oyuncak, aktör, tiyatro	Onancı, tedavi edici	doktor, tamirci
	A11	Tarihsel bilginin aktarıcısı	ayna, zaman makinesi, su	Tarih araştırmacısı	define avcısı, aç insan	A42	Şekillendirici	bahçıvan, anne-baba, çiftçi	Esnek Öğretmen	ağaç, aile, bukelemun
		Tarihsel bilginin depolayıcısı	kitap, kumbara, hard disk	Toplumu şekillendiren kişi	toplumun hafızası, izci, mimar		Yol Gösterici	rehber, anne-baba, yaşam	Model Olan Öğretmen	ayna, anne-baba, rehber
		Aydınlatan /yol gösteren kişi olarak	anahtar, gece lambası, uzun far	Müfredatın bekçisi	geç dönem Abbasi Halifesi, çürük meyve, muz,		Bilgi Kaynağı	anne-baba, ağaç, bilgisayar	Kutsal Bir İş Yapan Öğretmen	melek, anne, kutsal bir varlık
	A39	Bilgi Kaynağı	gazete, kitap, ansiklopedi	Lider Olarak	yönetmen, diktatör, otorite	A18	Rehber	kılavuz, danışman, model, pusula	Gerekli	ilaç, aspirin, su
		Yol Gösteren/ Yönlendiren	kılavuz, danışman, rehber	Tedavi Edici	vitamin, ilaç, doktor		Lider	öncü, komutan, başkan, başbakan	Kutsal	kutsal, melek, tanrının armağanı, sabır taşı
		Şekillendirici	bahçıvan, marangoz heykeltıraş	Sabır Örneği	tabiat, sabır taşı, terazi		Şekillendirici	sanatçı, heykeltıraş, ressam	Diğer	televizyon, şifreli kutu, çikolata
	A24	Bilgi Kaynağı	ağaç, âlim, ampul, arama motoru	Tedavi Edici ve İyileştirici	ilaç, doktor	A17	Bir eğitimci	altın madeni, su, mum, ışık	-	-
		Motivasyon Kaynağı	atom, besin kaynağı, gökyüzü	Kişisel Gelişim Kaynağı	dost, ebeveyn		Model	idol, anne	-	-

	Yol Gösterici	fener, harita, ışık	Lider	çoban, peygamber, teknik direktör	Sosyal ihtiyaçları karşılayıcı	çiçek, yorgan, anne, melek	-	-	
A9	Bilgi Kaynağı	güneş, ağaç	İyileştirici ve Onarıcı	doktor	Bilgi Sağlayıcı	su, güneş, ağaç	Eğlendirici	tiyatro oyuncusu	
	Üretici ve Biçimlendirici	bahçıvan, heykeltraş	Örnek Olarak	elmas	A29	Şekillendirici ve Biçimlendirici	heykeltraş, inşaat ustası, ressam	Tedavi Edici	doktor, psikolog
	Yol Gösterici ve Yönlendirici	deniz feneri, kaptan harita, pusula	Güç Göstergesi	mühür		Yol Gösterici ve Yönlendirici	pusula, deniz feneri, turist rehberi	Bireysel Gelişimi Destekleyici	bahçıvan, çiftçi, ebeveyn
A31	Bilgi sağlayıcı	güneş, mum, ağaç/meyve ağacı	Tedavi edici ve onarıcı	doktor, ilaç, tamirci	A4	Rehber	pusula, ışık, projeksiyon	Otoriter	general
	Şekillendirici ve biçimlendirici	heykeltraş, ressam, inşaat ustası	Eğlendirici	komedyen/şovmen, tiyatro oyuncusu		Öğrenciyi şekillendiren	ağaç, orkestra şefi, bahçıvan	Bilgi aktaran kişi	papağan, şoför, makine
	Yol gösterici ve yönlendirici	deniz feneri, pusula, kutup yıldızı	Değişim ajanı	moda tasarımcısı, senaryo yazarı		Yetiştiren	anne-baba, güneş, arkadaş	Toplum İçinde Kendini Geliştiren	gölge, örnek, kahraman
A20	Eğitici, öğretici ve yol gösterici	gösterici ışık, güneş, rehber	Umutsuzluğun İfadesi	umutsuzluk, işsiz, zavallı	A23	Rahatlatıcı/Sakinleştirici	doktor, psikolog, ilaç	İtici/İstenmeyen varlık	diken, diktatör, cellat
	Hayatın yansıması olarak	ayna, gökkuşağı, doğa	Sevginin ifadesi	çiçek, anne, çocuk		Bilgi kaynağı	kitap, güneş, mum	Mekanik varlık	saat, televizyon, gözlük
	Farklılığın ifadesi olarak	farklı, özgürlük, hayal	Sanatçı	sanatçı, estetik, sanat		Yol gösterici/Yönlendirici	pusula, rehber, anne-baba	Hoşa giden/Sevilen	varlık melek, gül, hazine
A2	Her alanda bilgi sahibi	bilgi sahibi, dünya, insan	Bireysel Gelişimi Destekleyici	ebeveyn, hayatı öğreten insan, kâşif	A13	Rehberlik	pusula, fener, yıldız, rehber, harita, orkestra şefi	Yaşamsallık	su, aile, anne-baba
	Bilim insanı-Araştırmacı olarak	bilim insanı, seyirci, araştırmacı	Şekillendirici	mimar		Nitelik	gökkuşağı, bilgiye aç olmak, hazne kutusu, hamur	Zorluk/Hayal Kırıklığı	değersiz pul, hayat kadını, bulaşıcı hastalık
	Kişilik özellikleri bakımından	doktor, bilim, virüs	Yol Gösterici-Yönlendirici	rehber		Bilgi kaynağı	ağaç, derviş, musluk, heykel traş, fırıncı	Yöneticilik/Mücadele	idareci, komutan, kaptanlık
A43	Geleceğin İlerlemeci Öğretmenleri	güneş, filozof, ışık anne, ay, çalığışu	Geleceğin Daimici Öğretmenleri	elmas, kitap, yıldız		Bir eğitimci	su, rehber, mum		

	Geleceğin Yeniden Kurmacı Öğretmenleri	bahçıvan, güneş, karınca, filozof	Geleceğin Esasici Öğretmenleri	kral, mum, aslan, ressam	-	-			
A28	-	güneş,	-	müzisyen, okyanus,	A34	Lise öğretmeni	bilgili, zeki, başarılı	-	güçlü, kibar, sert
	-	bahçıvan,	-	prizma, sarraf,	A34	Ortaokul öğretmeni	otoriter, bilgili, sert		güçlü, kibar, sabırlı
	1)Öğretmenlik meslek dersini almadan önce 2)Öğretmenlik meslek dersini aldıktan sonra					1)Tecrübe edilen öğretmen-idealdeki öğretmen 2)Tecrübe edilen öğretmen-idealdeki öğretmen			
	1)Fedakar, 2) Bilgi Kaynağı	1)sevgi, paylaşım, kutsal, vazife, mutluluk, 2) kütüphane, google sitesi, pil, sözlük	1)Otoriter,2) Otoriter	1)komutan, reis, kral, lider, 2) komutan, reis, kral, lider	A30	1)Süper Otorite Figürü 2) Yol Gösterici ve Yönlendirici	1) denetim masası, hayvan terbiyecisi, tren rayı, 2) kullanım kılavuzu, pusula, Yol haritası	2) Tedavi Edici ve Onarıcı	2)anti-virüs programı
	1)Bilgi Kaynağı, 2) Aydınlatıcı	1)kütüphane, google sitesi, pil, sözlük, 2) güneş, gökkuşağı, aydınlık, ışık, mum	1)Bütünleştirici, 2) Yenilikçi	1)ağaç/çam ağacı/ağaç kökeni, ahtapot, 2) gelecek, modern tarım aleti, teknoloji		1)Bilgi Sağlayıcı, 2) Bilgi Sağlayıcı	1)eski zaman radyosu, 2) canlı internet, kitap,trafo, web sitesi	2) İşbirlikçi ve Demokratik Lider	2)opera şefi
	1)Aydınlatıcı, 2)Şekil Verici	1)güneş, gökkuşağı, aydınlık, ışık, mum, 2)Bütünleştirici marangoz ressam, fırıncı, bahçıvan, terzi	1)Rehber, 2) Bütünleştirici	1)kılavuz, harita, pusula, trafik polisi, 2) ağaç/çam ağacı/ağaç kökeni, ahtapot	A40	1)Otorite, 2) Bilgi Kaynağı	1)padışah, istihbarat örgütü, 2) Güneş, ışık, mum cumhurbaşkanı	1)Araştırmacı, 2) Kişisel Gelişim Kaynağı	1)istihbarat örgütü, 2) anne
A26						1)Üretken, 2) Yol Gösterici	1)arı, işleyen demir, güneş, 2) rehber, anahtar,1)Değişken fener		1)angrybirds, deprem

ÇG:Çalışma grubu AK: Araştırma kodu

Katılımcıların türüne ve disiplin alanına bakılmaksızın öğretmen adaylarının "öğretmene" yönelik ürettikleri metaforların çoğunlukla *bilgi kaynağı/bilgi aktarımı/bilgi sağlayıcı/her alanda bilgi sahibi* (kitap, sözlük, araba, flash disk, aşçı, bilgisayar, gazete, ansiklopedi), *aydınlatan/aydınlatici/yol gösteren kişi olarak* (ışık, güneş, ampul, ay, anahtar, gece lambası, uzun far vb.) *yol Gösteren/yönlendiren / eğitici, öğretici ve yol gösterici* (kılavuz, danışman, rehber, deniz feneri, pusula, kutup yıldızı vb.) *üretici ve biçimlendirici/şekillendirici/şekillendirici ve biçimlendirici/ öğrenciyi şekillendiren* (bahçıvan, heykeltraş, anne-baba, çiftçi, marangoz vb.), *lider/işbirlikçi lider/işbirlikçi ve demokratik lider* (orkestra lideri, yönetmen, koç, çoban, peygamber, teknik direktör vb.), *otoriter/güç göstergesi rehber* (Mühür, general, öncü, komutan, başkan, başbakan, asker, kutsal kitap, orkestra şefi, savaşçı vb.) *motivasyon kaynağı/neşe kaynağı/eğlendirici, tedavi edici ve iyileştirici* (tiyatro oyuncusu, komedyen/şovmen, palyaço, oyuncak, aktör, vitamin, ilaç, doktor vb.) olduğu görülmektedir. Aynı zamanda *itici/İstenmeyen varlık* (diken, diktatör, cellat), *zorluk/hayal kırıklığı* (değersiz pul, hayat kadını, bulaşıcı hastalık), *umutsuzluğun ifadesi* (umutsuzluk, işsiz, zavallı), *ömür törpüsü* olarak öğretmen (patlayıcı bomba, yangın, buharlı römork) gibi temaların çıkması da dikkat çekmektedir.

Tablo 12. ve 13. incelendiğinde farklı özellik ve nitelikteki ortaokul öğrencilerinin öğretmene yönelik algılarını inceleyen meta-sentez dahilinde bir çok çalışma mevcuttur. Ortaokul öğrencilerinin öğretmenlere ilişkin ürettikleri metaforlara yönelik çalışmalar (A1, A10, A16, A22, A35, A36) incelendiğinde, öğretmene yönelik meaforların çoğunlukla bilgi sağlayıcı (kitap, güneş, ansiklopedi, teknoloji) ve *iyi bir insan* (melek, sabırlı, çiçek) olduğu belirlenmiştir. Bununla birlikte, ortaokul öğrencilerinin aynı anda sıklıkla birbirine zıt metaforlar ürettikleri de görülmektedir. Yapılan çalışmalardan örnekler vermek gerekirse: örneğin, A1 kodlu çalışmada öğretmene yönelik en fazla öğretmenin iyi ve kötü bir insan olarak görüldüğü, A22 kodlu çalışmada ise sinirli ve iyi bir insan olarak öğretmene yönelik metaforlar üretildiği görülmektedir. İşitme engelli öğrencilerin ise öğretmene yönelik algılarının çoğunlukla bilgi kaynağı (kitap, öğrenci, bilgisayar), *yardım eden* (doktor, baba, öğrenci), *mutluluk kaynağı* (bilgisayar, kuaför, bebek) olduğu, öğrencilerin az bir bölümünün öğretmeni, *otoriter* (idareci), *sabreden* (deve), *yardıma ihtiyacı olan* (anne-baba), *arkadaş* (arkadaş) olarak metaforlar ürettikleri görülmektedir. Görme engelli öğrencilerin öğretmene yönelik algılarının çoğunlukla bilgi kaynağı (kitap, bilgisayar, anne-baba), *ebeveyn/şefkat gösteren* (anne, baba) olduğu belirlenmiştir. Görme engelli öğrencilerin az bir kısmının öğretmeni, *yön veren/yol gösteren* (anne-baba, melek), *yardım eden* (anne-baba, ağaç), *diğer* (inci tanesi, masal) olarak algıladıkları tespit edilmiştir. Yabancı ve Türk ortaokul öğrencilerinin öğretmenlere ilişkin ürettikleri metaforlara yönelik çalışma (A10) incelendiğinde ise; öğretmene yönelik metaforların çoğunlukla zeki (dahi, yunus, akıllı kitap), *mutlu ve eğlenceli* (gökkuşluğu, komik), *bilgi öğreten* (bilim, yeni şeyler) olduğu belirlenmiştir. Bu İsveç öğrencilerin çoğunluğunun öğretmen algılarının *zeki ve mutlu-eğlenceli* kategorisi bakımından çoğu Türk öğrencilerinin ürettikleri metaforlardan farklılık gösterdiği görülmektedir. Türk öğrencilerin ise çoğunlukta iyi öğretmen algısı İsveç öğrencilerin çoğunlukta algısından farklı olarak tespit edilmiştir. İsveç öğrencilerin az bir kısmının öğretmeni, *sadece bir öğretmen* (normal insan, kimyager), *yardımsever*(ekstra ders, sıcakkanlı), *hayatımızın önemli parçası* (su, muz kabuğu) olarak metaforlar ürettikleri görülmektedir.

A38 kodlu çalışmada ise ortaokul öğrencilerinin öğretmeni çoğunlukla *güven verici ve koruyucu bir unsur* (anne, baba, melek), *bilgi kaynağı ve aktarıcısı* (kitap, bulut, bilgisayar), *aydınlatici bir unsur* (fener, güneş, yıldız) olarak gördükleri, öğrencilerin az bir bölümünün ise öğretmeni *sevilen bir unsur* (çiçek, gül) olarak algıladıkları belirlenmiş olup öğretmene yönelik oluşan metaforların olumlu yönde olduğu dikkat çekmektedir.

Okul yöneticilerinin öğretmene ilişkin ürettikleri metaforları araştıran çalışmalar incelendiğinde, (A8) kodlu çalışmada, farklı nitelikteki ve farklı görev yerlerindeki öğretmen temaları altında yöneticilerin algılarının belirlenmesi ile diğer çalışmalardan farklılık gösterdiği dikkat çekmektedir. Öğretmene yönelik yöneticilerin ürettikleri metaforlar bu çalışmada: Yöneticilerin çoğunun; göreve yeni başlayan öğretmenler için *acemi* (bebek, savunmasız kuş), emekliliği yaklaşan öğretmenler için *verimsizlik* (kaplumbağa ve sönmeye yüz tutmuş mum), bekâr öğretmenler için *güç ve*

seçicilik (radar, şahin), evli öğretmenler için *verimsizlik* (yorgun insan), çocukları olan öğretmenler için *güçlülük* (supermen), öğretmen derste iken *güç* (aslan ve komutan), öğretmenler odasında iken *konuskanlık* (muhabbet kuşu), nöbet görevinde iken *yakalayıcı* (zabita), teftiş haftasındaki öğretmenler için *Huzursuzluk* (yazılıyı bekleyen öğrenci), yaz tatilindeki öğretmenler için *mutluluk* (melek, eğlence kutusu) algısına sahip oldukları tespit edilmiştir.

Araştırmalardan elde edilen bulgular genel olarak değerlendirildiğinde; öğretmene yönelik oluşan metaforları inceleyen bir çalışmada maksimum olarak tespit edilen bir kategori, başka bir çalışmada minimum olarak karşımıza çıkabilmektedir. Örneğin; öğretmen adaylarının yabancı dil öğretmene yönelik metaforik algılarını inceleyen A32 kodlu çalışmada "sabır" kategorisi yüksek oranda tespit edilen bir metafor iken; A3 kodlu çalışmada en az orandaki öğretmen adaylarının sahip oldukları bir metafordur. Bu bağlamda aynı branştaki öğretmen adaylarının aynı disiplin alanındaki öğretmen hakkında farklı metaforlara sahip olabilecekleri dikkat çekmekte olup, bunun nedeni olarak bireysel farklılıklar, farklı deneyime, yaşantıya sahip olma vb. bir çok etken düşünülebilir.

Öğretmene yönelik oluşan temaların ve bu bağlamda metaforların aynı anda hem olumlu, hem de olumsuz olduğu, bu üretilen metaforlar üzerinden de birbirine zıt kategorilerin oluştuğu dikkat çekmektedir (A1, A22, A27). Ayrıca gerçekleştirilen çalışmalarda farklı nitelik ve özellikteki katılımcıların öğretmene yönelik algıları belirlenerek algıların karşılaştırıldığı da görülmektedir. Örneğin A33 kodlu çalışmada ebeveyn ve öğretmenlerin öğretmene yönelik algıları belirlenirken; A38 kodlu çalışmada öğretmen ve öğrencilerin öğretmene yönelik algıları tespit edilmiştir. Ayrıca farklı katılımcıların öğretmene yönelik olumlu ve olumsuz algıya sahip oldukları açık bir şekilde görülmektedir.

Öğrencilerin "öğretmene" yönelik ürettikleri metaforların çoğunlukla *bilgi kaynağı/ bilgi kaynağı-aktarıcısı/ her alanda bilgi sahibi/ bilgi sağlayıcı/ bilgi hazinesi/ bilgi öğreten-aydınlatici* (bilgisayar, arı, ana-baba, ansiklopedi, güneş, teknoloji, kitap, bilgisayar, anne-baba, kitap, örümcek, ışık, kitap, bulut), *yön veren /yol gösteren /yol gösterici-yönlendirici-etkileyici* (güneş, ayna, mum, silgi, anne-baba, melek, arkadaş vb.), *ebeveyn/ şefkat gösteren/ aile üyesi/ güven verici/ gözetleyici-koruyucu-İlgili-yardımcı-iyi/ seven/ koruyan destekleyen kişi/ yardım eden* (anne-baba, melek, doktor, aslan, battaniye, baykuş vb.) , *mutlu ve eğlenceli* (gökkuşağı, komik, Cem Yılmaz, melek, eğlenceli oyunu yöneten kişi, ekstra ders, sıcakkanlı şeklinde temalar üretildiği görülmektedir. Ayrıca, *düzeltilmesi gereken bir varlık* (takoz), *kötü bir insan* (canavar, acımasız, Azrail), *baskı yapan emreden kişi* (gardiyan, kraliçe arı, ödev veren), *bencil bir insan* (kendini beğenmiş, egoist, bencil) gibi olumsuz temaların olması da dikkat çekmektedir.

Tablo 12. Çalışma Grubu Öğrenci ve Yönetici Olan Çalışmalarda Öğretmene Yönelik Ortaya Çıkan Temalar ve Metaforlar

ÇG	AK	İlk 3 tema	Metaforlar	Son 3 tema	Metaforlar	AK	İlk 3 tema	Metaforlar	Son 3 tema	Metaforlar
ORTAOKUL ÖĞRENCİSİ	A1	Zeki bir insan	süper kahraman, hesap makinesi, zeki biri	Yaratıcı bir insan	yaratıcı, sihirbaz, hokkabaz	A16	Bilgi Kaynağı-Aktarıcısı	bilgisayar, arı, ana-baba, ansiklopedi	Düzeltilmesi Gereken Bir Varlık	takoz
		Kötü bir insan	canavar, acımasız, Azrail	Devamlı çalışması gereken bir insan	aynı zamanda öğrenci, çalışan		Yol gösterici-Yönlendirici-Etkileyici	güneş, ayna, mum, silgi	Kitap Okumayı Seven-Sevdiren	bilgin, kitap
		İyi bir insan	melek, sabırlı, can, anlayışlı	Bencil bir insan	kendini beğenmiş, egoist, bencil		Gözetleyici-Koruyucu-İlgili-Yardımcı-İyi	anne, aslan, battaniye, baykuş	Sabırlı	kelebek, mürekkepli kalem, gül
	A22	Sinirli bir insan	aslan, sinir küpü, kızgın boğa	Adaletli	hakim, kral, padişah	A10	Diğer	İltifat, Anlamsız,	Doğa Bilimcisi	yeşil, doğa bilimcisi
		Sportif bir insan	esnek cisim, lastik, basketbolcu, aslan, futbolcu, ahtapot	Kahraman	melek, kurtarıcı, pelerin		İyi	melek, çiçek	Sadece Bir Öğretmen	sadece bir öğretmen
		İyi bir insan	melek, pamuk, kelebek	Antranör	antranor		Bilgi Öğreten	güneş, teknoloji	Hayatımızın Önemli Bir Parçası	güneş, su
	A35	Öğretici	çiçek, kitap, anne-baba, beyin	Rehber	güneş, bahçıvan, uçkutus	A36	Bilgiyi Aktarma Biçimi	doktor, sunucu, kitap	Gerekli/ Önemli	nükleotid, ampul
		Olumlu Düşünceler	çiçek, melek, altın	Eğlenceli	Cem Yılmaz, melek, eğlenceli oyunu yöneten kişi,		Bilgi Sağlayıcı	kitap, güneş, lamba	Şekillendirici	marangoz, heykeltıraş, mimar
		Diğer (Bir kategoriye yerleştirilmeyen metaforlar)	güneş, zombi, arı, tebeşir	Olumsuz Düşünceler	felaket tellalı, gül, kör düğüm, matematik, sinirli, trafik kazası		Her Alanda Bilgi Sahibi	bilgin, zeka kutusu, bilgi kutusu	Yansıtıcı	projeksiyon, ışık, ay
	A27	Seven, koruyan destekleyen kişi	anne-baba, anne, arkadaş	Eğitimin temel kaynağı	su, kalem, mum	A10	Diğer	tamamlanmamış metafor, anlamsız, argo	Sadece Bir Öğretmen	normal insan, kimyager
		Baskı yapan emreden kişi	gardiyen, kraliçe, arı, ödev veren	Bin bir çeşit	bilgisayar, bitki, değişken		Zeki	dahi, yunus, akıllı kitap	Yardımsever	ekstra ders, sıcakkanlı
		Bilgi hazinesi	kitap, örümcek, ışık	-	-		Mutlu ve Eğlenceli	gökkuşuğu, komik	Hayatımızın Önemli Parçası	su, muz kabuğu

A6 Görme Engelli Öğrenci	Bilgi Kaynağı	kitap, bilgisayar, anne-baba	Yön Verendir /Yol Gösteren	anne-baba, melek	İşitme Engelli Öğrenci	Bilgi Kaynağıdır	kitap, öğrenci, bilgisayar	Otoritedir	idareci
	Ebeveyindir/ Şefkat Gösteren	anne, baba	Yardım Edendir	anne-baba, ağaç		Yardım Edendir	doktor, baba, öğrenci	Sabredendir	deve
	-	-	Diğer	inci tanesi, masal		Mutluluk Kaynağıdır	bilgisayar, kuaför, bebek	Yardıma İhtiyacı Olandır	anne-baba
A38	Güven Verici ve Koruyucu Bir Unsur	anne, baba, melek	Sevilen bir unsur	çiçek, gül	A41	Aile üyesi	anne, vekil anne, ikinci anne	Doğadaki unsur	rüzgar, su, arı
	Bilgi kaynağı ve aktarıcısı	kitap, bulut, bilgisayar				Öğretme olmayan meslek	rehber, bebek bakıcısı, bahçıvan	Kategorisiz	eğitmen, doktor, anne
	Aydınlatıcı Bir Unsur	fener, güneş, yıldız				Ürün, alet ve Kaynak Olarak	lamba, hamur makinesi, şeker		

Tablo 13. Okul Yöneticilerinin Öğretmene Yönelik Ürettiği Metaforlar

OKUL YÖNETİCİLERİ	A8	Göreve Yeni Başlayan Öğretmenler (Acemi)	bebek, savunmasız kuş	İdealizm	İdealist arkadaş devlet başkanı, MEB bakanı, vali	A8	Derste İken (güç)	aslan, komutan, arı	Olumsuz imaj	tezgahtar, telefon, mikrofon
		Emekliliği Yaklaşan Öğretmenler (Verimsizlik)	kaplumbağa ve sönmeye yüz tutmuş mum	Duygusallık	vedalaşan aşık, mutlu çocuk		Öğretmenler Odasında İken (konuşkanlık)	muhabbet kuşu, kanarya, konuşmacı	Rahatlık	çocuk, çiçek
		Bekâr Öğretmenler (Güç ve Seçicilik)	aslan, kurt, radar, şahin	Özgürlük	turist, özgür kuş,		Nöbet Görevinde (yakalayıcı)	zabıta, bekçi, aslan	Rehberlik	çoban, komutan, kutup yıldızı
		Evli Öğretmenler (verimsizlik)	yorgun insan, tren, durgun su	Koruyuculuk	kartal, şemsiye, antivirüs		Teftiş Haftasındaki Öğretmenler Huzursuzluk	yazılıyı bekleyen öğrenci, tedirgin insan, saatli bomba	Mutluluk	mutlu insan
		Çocukları Olan Öğretmenler (güçlülük)	supermen, aslan, kaptan	Verimsizlik	solmuş çiçek,		Yaz Tatilindeki Öğretmenler (mutluluk)	melek, eğlence kutusu	Yenilenmeye İsteklilik	ağustos böceği, plan yapan insan, öğrenci

ÇG:Çalışma grubu AK: Araştırma kodu

Öğretmene Yönelik Metafor Araştırmalarında Öneriler

Meta-senteze dâhil edilen çalışmalar öneriler açısından; uygulamaya dönük, yeni araştırmalara dönük ve diğer olmak üzere 3 tema altında incelenmiştir.

Tablo 14 . Öğretmene Yönelik Metafor Araştırmalarının Önerileri

Öneriler	Araştırma Kodları		
Uygulamaya Dönük	Lisans pedagoji derslerinin içeriğinin ve öğretmenlik uygulama derslerinin yeniden düzenlenmesi	A6, A11-A13, A17-A22, A24, A26, A36, A40	
	Metaforların mesleki formasyon adı altında aktarılması	A15, A26, A31	
	Öğretmen algısının daha olumlu olması adına öğretmenlerin çalışma koşullarının iyileştirilmesi	A42	
	Öğrencilerin ihtiyaçlarına cevap verecek okul ortamlarının sağlanması	A27	
	Milli Eğitim Bakanlığı ve üniversitelerin ortak çalışmalarının ön plana çıkarılması	A8, A43	
	Öğrencilere yönelik görsel materyallerin hazırlanmasında imgesel metaforların kullanılması	A26	
	Öğretim sürecinde metaforların zihinsel araç olarak kullanılması	A8, A15, A16	
	Öğretmenlerin mesleki ve kişisel yeterliklerinin geliştirilmesi	A1, A6, A16, A18, A23, A35, A38	
	Öğretmenlerin görev tanımlarının tekrar yapılması	A14	
	Öğretmen adaylarının mesleğe ilişkin motivasyonlarını arttırmaya yönelik uygulamalara yer verilmesi	A13	
	Öğretmenlerin gerçek hayat uygulamalarını yansıtan örnek olay incelemelerine yer verilebileceği	A29	
	Metaforların kişisel algıları ortaya çıkarmada, anlamada ve açıklamada bir araştırma aracı olarak kullanılabilirliği	A33, A42	
	Ortaya çıkan metaforların, metafor listeleri ya da likert tipi ölçek olarak kullanılabilirliği	A33	
	Çeşitli çalışma gruplarıyla karşılaştırmalı çalışmalar yapılabilirliği	A3, A19, A29, A32, A33	
Yeni Araştırmalara Dönük	Daha farklı ve önemli sonuçlar için daha çok katılımcı ile çalışmaların yürütülebilirliği	A3, A6, A25, A28, A37, A39,	
	Farklı disiplin alanındaki öğretmenler hakkında algıların tanımlanabilirliği	A41	
	Çeşitli değişkenlere göre algının incelenebilirliği	A3, A11, A15, A17, A20, A22-A25, A28, A29, A37, A42	
	Günlüklerin ölçme aracı olarak kullanılabilirliği	A3	
	Farklı veri toplama araçlarının bir arada kullanılabilirliği	A12, A22, A32, A37	
	Farklı ülkelerde metafor çalışmalarının yapılabilirliği	A32, A37	
	Dilbilim alanında uzmanların katılımıyla disiplinlerarası çalışma anlayışının sergilenebilirliği	A6	
	İnançlar, görüş ve algılardaki değişmeyi ortaya koyan boylamsal çalışmaların yapılabilirliği	A5, A10, A11, A16, A19	
	Nitel türde verileri genelleştirmek için nicel türde araştırmaların yapılabilirliği	A5, A29, A34, A39, A40	
	Öğretmen adaylarının gelecekteki mesleki durumlarına ilişkin görüşlerinin felsefi, sosyolojik, politik ve ekonomik bakış açılarıyla incelenebilirliği	A43	
	Öğretmene ilişkin tutumların neler olduğuna ve ideallerindeki öğretmen rolleri üzerine yoğunlaşan metaforlar araştırmaları yapılabilirliği	A2, A4	
	Metaforlar yoluyla öğretmenlerin sosyal statülerinin belirlenebilirliği	A15, A26	
	Diğer	Öneri boyutu vurgulanmamıştır	A7, A9, A30

Tablo 14.' te araştırmaya dâhil edilen çalışmalar incelendiğinde, mevcut uygulamaya yönelik, yeni araştırmalara yönelik öneriler ile diğer temalarının olduğu görülmektedir.

a) Uygulamaya Dönük Öneriler

Öğretmen adaylarının lisans eğitimlerine ilişkin; pedagoji derslerinin içeriğinin ve uygulanmasının yeniden düzenlenmesi (A6, A11, A12, A17, A18, A20-A22, A24, A26, A36, A40), yapılandırıcılığın içselleştirilmesi, öğretmenlik uygulama derslerinin yeniden düzenlenmesi (A19, A40), eğitim ortamlarında çözüm odaklı, esnekliğe sahip, yeni eğitsel gelişmelere yer verilmesi, metaforların bir öğretim tekniği olarak kullanılması, eğitim fakültelerinin MEB okullarıyla daha iç içe bir ortamda faaliyet sürdürülmesi (A8), öğretmenlerin gerçek hayat uygulamalarını yansıtan örnek olay incelemelerine yer verilmesi (A29), eğitim sistemindeki çoğu olgu hakkında öğretmen adaylarının metafor üretmeleri istenerek (A26, A31), bu metaforların mesleki formasyon adı altında aktarılması (A15, A26) önerilmektedir.

Çalışmalarda, mesleğin gerekleriyle donanmış, toplumsal kimlik ve vatandaşlık bilincine sahip, lider öğretmenlerin yetiştirilmeleri gerektiği (A18), bu kapsamda öğretmen algısının daha olumlu olması adına öğretmenlerin çalışma koşullarının iyileştirilmesi (A42), öğrencilerin ihtiyaçlarına cevap verecek okul ortamlarının sağlanması (A27), olumlu öğretmen modellerinin Milli Eğitim Bakanlığı ve üniversitelerin ortak çalışmalarıyla ön plana çıkarılması (A43), öğrencilere yönelik görsel materyallerin hazırlanmasında imgesel metaforların da kullanılması (A26), öğretim sürecinde güçlü bir zihinsel araç olarak metaforların kullanılması (A15, A16), branş bazında da öğretmenlerin mesleki ve kişisel yeterliklerinin geliştirilmesi (A1, A6, A16, A23, A35, A38) öğretmenlerin görev tanımlarının Milli Eğitim Bakanlığı yetkilileri ve tüm ilgili tarafların katılımıyla tekrar yapılmasının (A14) gerektiği önerilmektedir.

b) Yeni araştırmalara dönük öneriler

Metaforların kişisel algıları ortaya çıkarmada, anlamada ve açıklamada güçlü birer araştırma aracı olarak kullanılabilmesi (A33, A42), araştırmada ortaya çıkan metaforların, metafor listeleri ya da likert tipi ölçek hazırlayacak olan araştırmacılar için kaynak olarak kullanılabilmesi (A33), çeşitli çalışma gruplarıyla karşılaştırmalı çalışmalar yapılabilmesi (A3, A19, A29, A32, A33), daha farklı ve önemli sonuçlar için daha çok katılımcı ile çalışmaların yürütülebileceği (A3, A6, A25, A28, A37, A39), çeşitli değişkenlere göre algının incelenebileceği (A3, A11, A15, A17, A20, A22-A25, A28 A29, A37, A42), günlüklerin ölçme aracı olarak kullanılabilmesi (A3), öğretmenlerin kendilerini öğretmen olarak nasıl tasvir edeceği ve öğrencileri tarafından nasıl tasvir edildiği arasındaki küresel farkı ortaya koymak için farklı ülkelerde benzer çalışmaların gerçekleştirilebileceği (A32, A37), farklı veri toplama araçlarının bir arada kullanılabilmesi (A12, A22, A32, A37), metafor çalışmalarında dilbilim alanında uzmanların katılımıyla disiplinlerarası çalışma anlayışının sergilenebileceği (A6), inançlar, görüş ve algılardaki değişmeyi ortaya koyan araştırmaların ve boylamsal çalışmaların yapılabilmesi (A5, A10, A11, A16, A19), algının nedenlerini daha derinlemesine belirlemek üzere nitel türde ve verileri genelleylebilmek için nicel türde benzer araştırmaların yapılabilmesi (A5, A29, A34, A39, A40), öğretmen adaylarının gelecekteki mesleki durumlarına ilişkin görüşlerinin, felsefi bakış açısının yanı sıra; sosyolojik, politik ve ekonomik bakış açılarıyla da incelenebileceği (A43), metaforlar yoluyla öğretmenlerin sosyal statülerini belirlenmesi (A15, A26) önerilmektedir. Son olarak A9 ve A30 kodlu çalışmalarda yeni araştırmalara dönük herhangi bir öneri ulaşılamamıştır.

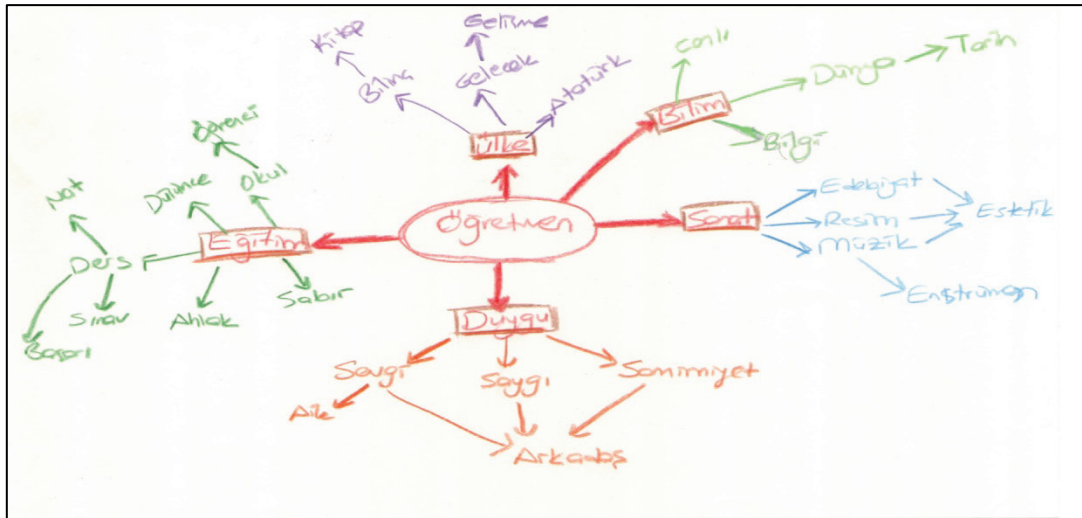
Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bu araştırma kapsamında belirlenen ana temalar çerçevesinde Türkiye’de eğitim alanında öğretmene yönelik nitel çerçevede yapılan metafor çalışmalarından yola çıkarak durumu içerik analizi yaparak ortaya koymak ve tüm sonuçlara yönelik meta-sentez yöntemi aracılığıyla nitel olarak sentezlemek amaçlanmıştır. Bu amaç çerçevesinde incelenen 43 çalışmadan elde edilen bulgular paragraflar şeklinde ele alınmıştır. Bu doğrultuda;

Araştırmaların çoğunda, metaforlar aracılığıyla öğrencilerin, öğretmenlerin, öğretmen adaylarının, ebeveynlerin, okul yöneticilerinin öğretmene yönelik algılarını ortaya çıkarmanın önemi üzerine odaklanıldığı görülmektedir. Öğretmenle eğitim ortamı içinde sürekli iletişim halinde olan bu bireylerin öğretmene yönelik algılarının ve yine öğretmenlerin kendilerine yönelik algılarının önemli görüldüğü düşünülebilir. Bu önem bağlamında yaşanan karşılıklı deneyimlerin görünür ve anlaşılır olmasını sağlamak için öğretmenle etkileşim halinde olan gruplar üzerinde yapılmak istenmiş olabilir. Ayrıca çalışmalarda öğretmen olmanın farkındalığını ve öğretmenlerin mesleki kimliklerini nasıl gördüğünü ortaya koyarak, öğretmenlerin bireysel rol ve sorumluluklarının neler olacağını daha iyi bir şekilde tanımlama açısından önemli görülmektedir. Ayrıca öğretmen yetiştirme sürecinde metaforların kullanımı öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin yanlış öğrenmelerinin düzeltilmesinde, kişisel ve mesleki gelişimlerine ilişkin yol haritası belirlemelerinde etkili olabileceği belirtilmektedir. Metaforlar zihindeki haritaları ortaya çıkarma noktasında önemli ifade tekniği olduğundan öğretmenlerin olumsuz algılarını ortaya çıkarmada etkili bir araç olarak algılandığı düşünülebilir. Yine özel disiplinlere yönelik yapılan metafor araştırmalarından elde edilen bakış açılarının, disiplinlerin öğretime yönelik ışık tutacağına öğretmenleri, öğrencilerin dersine ve kendilerine yönelik tutumları ile ilgili fikir sahibi olmalarını sağlayarak, eğitim-öğretim ortamlarının öğrencilerin başarısı için daha uygun bir şekilde düzenlenmesini sağlayacağı üzerinde önemle durulmuştur. Genel olarak araştırmaların önem boyutu göz önünde bulundurulduğunda, metaforların mesleğe yönelik farkındalık, eğitimde verimlilik, alan yazına katkı, görev ve sorumluluk inancı gibi boyutlarda ele alındığı görülmektedir. Öğretmenlerin mesleki boyutta sahip olması gereken nitelikleri ortaya çıkarmanın önemli görüldüğü söylenebilir. Dilin düşünce hakkında sağlam ipuçları vermesi metaforların önemini artırmış ve kavramsal analizlerin yoğunlukla yapılmasına olanak sağlamıştır. Bütün bunlar, metafor çalışmaları eğitimde metafor kullanmanın önemli olduğunu göstermektedir.

Araştırmaların öğretmenlere yönelik metaforlar oluşturmak için kullandıkları ölçme araçları açısından incelendiğinde, çoğunda genel olarak (branş gözetilmeksizin) “*Öğretmen..... gibidir /’e benzer, Çünkü.....*”, “*Sizce “Öğretmen” kavramı farklı sözcüklerle nasıl ifade edilebilir? Neden?*”, “*Öğretmenlikgibidir. Çünkü.....*”, “*Gelecekte gibi bir öğretmen olmak istiyorum. Çünkü.....*” şeklinde açık uçlu görüşme formlarıyla verilerin toplandığı görülmektedir. Uluslararası ve ulusal alanda benzer veri toplama araçlarının kullanılma sıklığı araştırmacıların da benzer şekilde veri toplamaya olan eğilimini artırmış olabilir. Bazı araştırmalarda branş öğretmeni boyutunda öğretmenlerde ve öğrencilerde ne gibi metaforların var olduğunu ortaya çıkarmak için yukarıdaki gibi benzer veri toplama araçları ile verilerin toplandığı görülmektedir. Yine bazı araştırmalarda öğrencilere kompozisyon yazdırmaları, resim çizdirmeleri, öğrencilerle görüşme yaptıkları görülmektedir. Eğer bireylerin zihinlerinde odaklanılan olguya yönelik imgeleri ortaya çıkarmak amaçlanmışsa araştırma kapsamında derinlemesine veri toplama süreci daha detaylı bulguların ortaya çıkmasına olanak sağlayacaktır. Bazı araştırmalarda görüşme yapma, kompozisyon yazma, resim çizme gibi veri toplama tekniklerinin kullanılması metaforlara yönelik daha detaylı ve önemli bulguları ortaya çıkarmaya olanak sağlamıştır. Bu yüzden öğretmenlerle ilgili sorulara “*Öğretmen..... gibidir/’e benzer, Çünkü.....*” ek olarak “*öğretmeni böyle bir şeye benzetmede yaşadığım bir olay etkili oldu mu?*” ya da “*böyle*

bir düşüncede ya da histe olmanda ne etki etti, nasıl bir olay oldu?" gibi ek sorular sorularak bireylerin zihinlerinde var olan öğretmen olgusu daha detaylandırılabilir. Connelly ve Clandinin (1988)'e göre de metaforları tanımlamanın belki de en doğru yolu konuşmayı dinlemektir. Bu sayede öğretmene ilişkin zihinde oluşan duygu ve düşüncelerin de ortaya çıkmasına yardımcı olabilir. Olgular (fenomenler) tecrübe ettiğimiz anlayışlar olduğuna göre bu duygular, düşünceler, deneyimler geçmişe mi, şimdiye mi yoksa geleceğe mi ait olduğu daha ayrıntılı olarak sorulup detaylandırılabilir. Örneğin bir öğretmen adayının geçmiş deneyimlerinde kötü öğretmen davranışı yüzünden zihninde öğretmene yönelik oluşturduğu anlam veya his şuan öğretmene karşı oluşturduğu anlam veya hisle aynı olmayabilir. Bu durumun açıkça ortaya koyulması gerekebilir. Metaforlar olgular arasında bir ilişki kurulmasını sağlaması veya belli bir zihinsel şemanın başka bir zihinsel şema üzerine yansıtılmasına olanak vermesi (Saban, 2008), "bireylerin kendi dünyalarını anlamalarına ve yapılandırmalarına yönelik güçlü bir zihinsel haritalama ve modelleme mekanizması" (Arslan ve Bayrakçı, 2006, s. 103) olarak tanımlandığını görmekteyiz. Bu tanımlardan yola çıkarak metaforları ortaya çıkarmada bireylerin olgulara ilişkin zihin haritalarından yararlanılabilir. Çünkü zihin haritası, zihnimizde yer alan düşüncelerin açığa çıkarılmasıdır (Brinkmann, 2003). Bu bakımdan zihin haritaları; bilginin temsillerini oluşturmak için, zihnimizdeki deneyimleri ya da bilgileri yeniden keşfetmek için görsel araçlar olarak kullanılabilirler. Bu görsel araçlar sayesinde tecrübelerimizle oluşan öğretmene ilişkin metaforlar bize daha detaylı veriler sunabilir. Başka bir ifadeyle sözünü ettiğimiz olgunun sadece bir parçasını değil daha fazla metafor üreterek birçok parçasını ele almış oluruz. Aşağıda bir 9. sınıf öğrencisinin bu araştırma için öğretmene yönelik yapmış olduğu zihin haritası örneği yer almaktadır (Şekil 1). Bu araştırmaya somut bir öneri olması amacından yola çıkarak gerçek bir uygulama ile destek verilmesi önem arz etmektedir.

Şekil 1. Gerçek bir uygulama örneği

Meta-senteze dâhil edilen çalışmalar desen açısından ele alındığında nitel paradigmaya yönelik farklı desenlerle ele alındığı görülmektedir. Bazı araştırmalarda nitel araştırma yöntemi+ tarama modelinde betimsel bir çalışma/betimsel tarama yöntemi/tarama yöntemi, bazı araştırmalarda nitel araştırma yöntemi/nitel araştırma metodu ya da nitel araştırma yaklaşımı, yine bazı araştırmalarda nitel araştırma yöntemi+tarama modelinde betimsel bir çalışma/ betimsel tarama yöntemi/Tarama yöntemi, nitel araştırma desenlerinden olgu bilim/fenomonoloji deseni, metafor analizi/söylem metafor çözümleme teknikleri/metafor analizi metodolojisi gibi ifadelerin kullanıldığı görülmektedir. Alanyazında bilimsel araştırma yöntemleri ile ilgili birçok kaynak bulunmakta ve bu kaynaklarda yöntemlerle ilgili farklı kavramlar kullanılmaktadır. Bazı kaynaklarda nitel araştırmalar tarama

yöntemi içinde yer almakta bazı kaynaklarda ise bir araştırma metodolojisi olarak görüldüğünden kendi ismiyle ifade edilmektedir. Bu durumun çeşitli olmasının sebebi araştırmacıların yararlanmış olduğu kaynaklar ya da araştırma yöntemlerine olan bakış açıları olabilir. Bazı araştırmalar nicel araştırma yöntemleri ile desteklenmiş fakat bu araştırma meta-sentez çalışması olduğundan nitel bulgular ele alınmıştır. Bazı araştırmaların olgu bilim deseninde yürütüldüğü görülmektedir. Olgu bilim (fenomonoloji) nitel araştırma paradigmasının en önemli yaklaşımlarından biridir. *Fenomenolojik araştırmalar özlerin araştırmasıdır* (Van Manen, 1990). Bu özler ortaklaşa tecrübe edilmiş bir fenomen aracılığıyla karşılıklı oluşturulmuş anlayışların temel anlamlarıdır (Patton, 2014). Bu tecrübe ettiğimiz şeyleri nasıl bir araya getirdiğimiz fenomenolojik araştırmaların temel amacı olmaktadır. Fenomenolojik yöntemde metaforların ele alınması bireylerin deneyimlerinin semboller yoluyla ortaya konulması açısından oldukça işlevseldir. Ancak fenomenolojik çalışmalar metafor analizlerine indirgenmemelidir. Çünkü, fenomenolojik araştırma deseni bir olguya ilişkin bireylerin deneyimlerinin derinlemesine analizini içerir ve kullanılan temel veri toplama kaynakları katılımcı gözlem ve görüşmedir (Patton, 2014). Bu nedenle tek başına metafor analizleri fenomenolojik çalışma için yeterli olmayabilir ancak deneyimin bir boyutunu oluşturabilir. Miller ve Fredericks (1988) metaforların; sübjektivizm ve pozitivizmle ilgili konularda fazla bilgi vermesinin yanında, nitel araştırma geleneği içerisinde çeşitleme (Triangulation) stratejisi içerisinde kullanılabileceğini ifade ederler. Bazı araştırmalarda kavramların dilsel analizleri dışında görüşme vb. gibi veri toplama tekniklerinin kullanılmış olması olgu bilim deseninin amacını karşılama konusunda önemli katkılar sağladığı söylenebilir.

Meta-senteze dâhil edilen araştırmalar geçerlik-güvenirlik açısından incelendiğinde araştırmaların çoğunda güvenilirliği artırmak için uzman görüşü alınmış ve güvenilirlik katsayısı hesaplanmıştır, geçerliği sağlamak için doğrudan alıntı yapılarak ayrıntılı raporlandığını ifade etmişlerdir. Bazı araştırmalarda bunlara ek olarak iç ve dış güvenilirlikten, iç ve dış geçerlikten bahsedilmiştir. Geçerlik ve güvenilirlik bilimsel araştırmaların kavramsal çerçevesinin oluşturulması, verilerinin toplanması, analiz edilmesi ve yorumlanması ile bulgularının sunulması aşamalarını ilgilendiren önemli kaygılardır (Merriam, 2009). Linkoln ve Guba (1985) nicel araştırmada geleneğinde kullanılan geçerlik ve güvenilirlik kavramlarına nitel araştırmada alternatif kavramlar önermişlerdir. Nicel araştırmadaki 'dış güvenilirlik', 'iç güvenilirlik', 'dış geçerlik' ve 'iç geçerlik' kavramları yerine nitel araştırmada sırasıyla 'aktarılabirlik', 'inandırıcılık', 'teyit edilebilirlik' ve 'tutarlılık' kavramlarını kullanmışlardır. Bu kavramlar da araştırmalarda kullanılabilir. Nitel araştırmalarda inandırıcılık önemli bir ölçüttür. Çünkü *araştırmacının gerçekten ölçmeyi düşündükleri şeyi mi ölçüyorlar?* sorusuna verilen cevap önemlidir. Metafor çalışmalarında da inandırıcılık önemli hale gelmektedir. Çünkü söylemler üzerinden öğretmen kavramına yönelik anlamlar çıkarmak ve bu anlamlardan yola çıkarak üst temalar oluşturmak araştırmaların daha inandırıcı olması gerektiğini ön plana koymaktadır. Bu sebepten dolayı yukarıda bahsedildiği gibi çeşitleme yapılabilir. Bu çeşitlemeler yöntem, kaynak, analizci ya da kuram çeşitlemesi şeklinde yapılabilir (Patton, 2014). Bu çalışma kapsamında incelenen bazı araştırmalarda bu gibi durumların ayrıntılı bir şekilde ifade edildiği görülmektedir. Yine bu araştırmalarda inandırıcılığı artırmak için analizler yapıldıktan sonra çalışma gruplarından teyitler (katılımcı teyidi) alınabilir. Ayrıca çoğu araştırmada araştırma sürecinin detaylı bir şekilde bahsedilmiş olmasının dış geçerliği (inandırıcılık) sağladığı görülmektedir.

Meta-senteze dâhil edilen araştırmalar veri analizi açısından incelendiğinde, çoğu araştırmanın verileri içerik analizi ile, bazı araştırmaların hem içerik analizi hem de betimsel analiz ile analiz edildiği görülmektedir. Yine bazı araştırmalarda içerik analizine dayalı metafor analizi veya metafor söylem çözümleme yöntemi ile veri analiz yönelik bilgilendirme f, % hesabı ile, içerik analiz türü olan kategorisel analiz ile analiz edildiği şeklinde ifadelerin kullanıldığı görülmektedir. Araştırmaların çoğunda metaforlara yönelik kategori oluşturma çalışmaları sıra ile adlandırma, eleme, kategori

geliştirme, temaların oluşturulması, geçerlik-güvenirliğin sağlanması, verilerin frekans ve %'sinin belirtilmesi, değerlendirme vb. aşamalarında gerçekleştirildiği görülmektedir. Bazı çalışmaların veri analizinde ise araştırmalardan elde edilen metaforların listesi yapılmasına rağmen, kategori ve temanın oluşturulmadığı görülmüştür. İncelenen araştırmaların çoğunda görüldüğü üzere çalışma gruplarının öğretmene ilişkin metaforları belirlenmiş ve bu metaforlar tekrar kategorize edilerek kavramsal kategoriler (temalaştırma) oluşturulmuştur. Bu kavramsal kategorilere üst metaforlar da denilebilir. Çünkü yapılan analizler sonucunda yine araştırmacılar tarafından oluşturulan kategoriler yine metaforlardır. Yani anlatılanı yine başka bir şeyle anlatmaya gidilmiştir. Bu kategori yapılırken araştırmacı metaforun kategoriye mi yoksa kategorinin metafora mı hizmet ettiğinden emin olmalıdır. Araştırmacı bu durumda metaforu kategoriye uydurmak için manipüle etme hatasına düşmüş olabilir. Yani metaforlar imalı çağrışımlar taşıyabildiklerinden araştırmacının iletinin iletmek istediği şey olup olmadığına emin olmalıdır (Patton, 2014). Metaforların kategorileştirilmesi sürecinde yine en önemle üzerinde durulması gereken durumlardan biri, hedef alan ile kaynak alan arasında anlamlı bir tutarlılık olup olmadığıdır. İfade edilen metafor anlamsal olarak kaynak alanı karşılaması gerekmektedir. Burada dilbilimsel analiz süreçleri ön planda olduğundan mutlaka bu çalışmalarda dilbilimcilerle birlikte çalışılması gerekmektedir. Bazı araştırmalarda bu duruma yönelik önerilerin yapıldığı görülmektedir. Ayrıca bazı araştırmalarda resimlerden yararlanılarak öğretmene yönelik metafor oluşturulduğu görülmektedir. Metaforları belirlemede resimler iyi bir veri toplama aracı olarak görülebilir. Çünkü resimler bireylerin kavramlara yönelik fikirlerini ortaya koymak için kelimeler, harfler gibi elverişli araçlardır (Köseoğlu, 2015). Bu çalışmalarda resimlerin analizinde psikolojik resim testlerini inceleyebilme yeterliğine sahip olan uzmanlarla çalışılması önemlidir. Çünkü resimler analiz edilirken göz önünde bulundurulması gereken birçok durum (çizimlerin sayfadaki konumları, kâğıdın kullanımı, çizimlerin şekli vb.) vardır. Resimleri yorumlayabilmek özel bir uzmanlık alanı gerektirdiğinden araştırmalarda çalışılan uzman personeller ve yaptıkları analiz süreci ayrıntılı bir şekilde ifade edilmesinde yarar olacaktır.

Ele alınan çalışmalarda öğretmene yönelik oluşturulan metaforlar incelenmiş ve bulgular bölümünde detaylı bir şekilde verilmiştir. Burada genel olarak sonuçlar değerlendirildiğinde; çalışma grupları farklı olmasına rağmen araştırmaların çoğunda öğretmenin benzer temalar çerçevesinde betimlendiği görülmektedir. Örneğin; ebeveynlerin; öğretmenlere ilişkin ürettikleri metaforlar ve bu bağlamda oluşan temalar incelendiğinde öğretmen rollerinin çoğunlukla bilgi kaynağı ve aktarıcısı (örnek metaforlar: kitap, ışık, su), öğrencileri şekillendirici/biçimlendirici (heykeltıraş, inşaat ustası, ressam) ve öğrencilerinin karakterlerini geliştirici (anne, psikolog, bilge şahsiyet) olduğu ortaya çıkmıştır. Katılımcıların türüne ve disiplin alanına bakılmaksızın öğretmenlerin "öğretmene" yönelik ürettikleri metaforların çoğunlukla yön verici/yol gösterici (ışık, güneş, pusula, harita, rehber), bilgi kaynağı/aktarıcı (mum, güneş, su), şekillendirici/biçimlendirici (heykeltıraş, sanatçı, mimar, aşçı) temalarında toplandığı dikkat çekmektedir. Yine çoğu araştırmada öğretmen adaylarının "öğretmene" yönelik ürettikleri metaforların çoğunlukla bilgi sağlayıcı/kaynağı (kitap, ağaç, güneş, mum), şekillendirici ve biçimlendirici (heykeltıraş, inşaat ustası, ressam, sanatçı), yol gösterici/yönlendirici (deniz feneri, pusula, ışık, güneş, rehber) temalarında toplandığı dikkat çekmektedir. Ayrıca ortaokul öğrencilerinin öğretmenlere ilişkin ürettikleri metaforlara yönelik çalışmalar incelendiğinde ise; öğretmene yönelik metaforların çoğunlukla bilgi sağlayıcı (kitap, güneş, ansiklopedi, teknoloji), Şekillendirici-Biçimlendirici ve iyi bir insan (melek, sabırlı, çiçek) olduğu belirlenmiştir. Öğretmene yönelik oluşan zihinsel imgeler ebeveyn, öğrenci öğretmen adayı ve öğretmenler göz önünde bulundurulduğunda genellikle oluşan temaların çok da fazla değişmediği söylenebilir. Öğretmenle ilgili olarak oluşan deneyimlerin karşılıklı olarak görünebilir ve tanınabilir olduğu şeklinde yorum yapılabilir. Fakat çalışma grupları öğretmen adayı ve öğrenci olan araştırmalarda öğretmene yönelik

itici/istenmeyen varlık (diken, diktatör, cellat), zorluk/hayal kırıklığı (değersiz pul, hayat kadını, bulaşıcı hastalık), umutsuzluğun ifadesi (umutsuzluk, işsiz, zavallı), ömür törpüsü olarak öğretmen (patlayıcı bomba, yangın, buharlı römork), düzeltilmesi gereken bir varlık (takoz), kötü bir insan (canavar, acımasız, azrail), baskı yapan emreden kişi (gardiyan, kraliçe arı, ödev veren), bencil bir insan (kendini beğenmiş, egoist, bencil) gibi olumsuz temaların olması da dikkat çekmektedir. Bu olumsuz metaforların ortaya çıkmasında bireylerin öğretmenlerle tecrübe ettikleri önceki yaşantıları etkili olmuş olabilir. Eğitim sisteminde değişen paradigma bağlamında yapılan yenileşme hareketleri amacına ulaşmamış olabilir. Öğretmen adayları için ise öğretmen yetiştiren kurumların, öğretmenlik mesleğine yönelik duyuşsal alan hedefleri oluşturmak için yaptıkları uygulamaların yetersiz olduğunu gösterebilir. Acar Erdol, Erginer ve Erginer (2015) tarafından yapılan araştırmada da öğretmen adayları, kendilerinde iz bırakan öğretmenlerini; maddiyatçı, sorun yaratan, sıkıcı, egoist, vicdansız, haksızlık yapan, başarısızlığı tattıran, acımasız olarak tanımlamışlardır. Araştırmalarda öğretmenlerin, öğrenciler tarafından olumsuz özelliklerle ifade edilmesi, eğitim ortamında öğretmen davranışlarının incelenmesi ihtiyacını ortaya çıkarmaktadır. Çünkü, olumsuz kişilik ve mesleki özelliklerine sahip bir öğretmen öğrencinin başarısız olmasına ve eğitim ortamından uzaklaşmasına yol açabilir (Erden, 1998).

Yine araştırmaların bulguları dikkate alındığında metaforlara yönelik oluşturulan kategorilere yönelik bir değerlendirme yapmak gerekirse: Metaforik anlatımların amacı bir şeyi olduğu gibi basitçe söylemek değil, iz bırakacak ve belirli bir etkiye yol açacak şekilde ifade etmektir (Porzig, 1995). Metaforlar okuyucuda ya da dinleyicide bilişsel bir sürecin başlamasına, bu bilişsel sürecin bireyde duyuşsal etkiler yaratmasına sebep olur ve bu süreçler karşılıklı olarak birbirlerini etkiler ve besler (Girmen, 2007). Bu yüzden metaforlar betimlenen kimselerin nasıl hissedeceği ve hedeflenen okuyucu kitlesinin nasıl tepkide bulunacağı konusunda bir hassasiyet ile seçilmelidir (Patton, 2014). Çalışmalarda metaforlara yönelik oluşturulan kategorilerde öğretmen bağlamında olumsuz kategorilerin oluştuğunu görmekteyiz (Örneğin; beleşçi, boş şişe, umursamaz, kütük, işe yaramaz eşya metaforlarına yönelik *tembel* kategorisi, değersiz pul, hayat kadını, bulaşıcı hastalık metaforlarına yönelik *zorluk/hayal kırıklığı* kategorisi, patlayıcı bomba, yangın, buharlı römork, patron metaforlarına yönelik *ömür törpüsü olarak öğretmen* kategorisi vb.). Öğretmene ilişkin ortaya koyulan bu üst metaforlar (temalar) öğretmenleri ya da öğretmen adaylarını rahatsız edebilir. Başka bir ifadeyle bu durum okuyucuların öğretmene karşı bir önyargı beslemesine daha sonra bu ifadelerin kalıp yargıya dönüşebilme ihtimalini taşıyabilir.

Ele alınan çalışmaların önerileri göz önünde bulundurulduğunda; öğretmen, öğrenci, öğretim süreci, ebeveyn, öğretmen adayı üzerinde çeşitli noktalar üzerinde yoğunlaşarak metafor çalışmalarının daha detaylı bir şekilde yapılmasının önerildiği görülmektedir. Öğretmen yetiştirme sistemi bu bağlamda öğretmenlik meslek bilgisi derslerinin yeniden ele alınması, öğretmenlerde mesleki ve kişisel gelişimin önemli olduğu, öğretmenlerin mesleklerine yönelik olumsuz tutum ve inançta olmalarının kontrol edilmesi noktasında metaforların iyi bir araç olduğu ve öğretmen yetiştirme sürecinde kullanılması gerektiği, öğretmenlerin çalışma koşullarının iyileştirilmesi gerektiği, metaforların karşılıklı olarak sınıf içerisinde öğretmen-öğrenci bağlamında kullanılması gerektiği gibi konularda öneriler getirilmiştir. Yine bazı araştırmalarda metafor çalışmalarında likert tipi ölçeklerin de kullanılarak yeni araştırmalar yapılabileceğine yönelik öneriler bulunmaktadır. Likert tipi ölçeklerin metaforları kısıtlama ve kavrama ilişkin bireyde oluşan anlama benzer olmama gibi bir risk taşıma ihtimalleri olabilmektedir. Eğer amaç bireyin zihnindeki anlamı daha detaylı bir şekilde çıkarmak ise ölçekte yer alan derecelendirmelerde “katılmıyorum, kısmen katılmıyorum, kararsızım, kısmen katılıyorum” diyen bir bireyin gerçek anlamının ne olduğu tam da ortaya çıkmayacaktır. Bu durumda likert tipi ölçekler kullanılmalı mıdır? sorusu önem kazanmaktadır. Yine bazı araştırmalarda daha çok çalışma gruplarıyla yeni araştırmaların yapılabileceği önerilmektedir. Burada şu soru önem kazanmaktadır: Gerçekten metaforları daha iyi anlamada çalışma gruplarının büyüklüğü önemli midir?

Sonuç olarak öğretmene yönelik yapılan metafor araştırmaları genel olarak ele alırsak; öğretmene yönelik metafor araştırmalarında metaforların durum tespiti olarak kullanıldığı görülmektedir. Hâlbuki metaforlar öğrenmede etkili olan bütün değişkenlere yönelik (sınıf ortamı, öğretmen-öğrenci ilişkisi, bireysel algı, aile-öğretmen ilişkisi, duyuşsal alan vb.) durumları analiz etmede iyi bir araç olarak kullanılabilirler. Örneğin bir eylem araştırmasının temelini oluşturabilirler. Bu bağlamda karşılıklı algılar metaforlar aracılığıyla daha detaylandırılabilir ve bu sayede metaforlar sorunları çözmeye işlevsel hale gelebilir ve eğitimde daha yararlı bir araç haline dönüştürülebilirler. Öğrencilerin ve öğretmenlerin sahip oldukları metaforları olumlu hale getirmek için ders dışı ortamlarda öğrencilerin ve öğretmenlerin birbirlerine yönelik düşüncelerini rahat bir şekilde ifade edecekleri aktiviteler düzenlenmelidir. Bu aktivitelerde karşılıklı düşünceler paylaşılmalı ve ortaya çıkan olumsuzluklara, sorunların çözümüne yardım edecek veriler olarak bakılması sağlanmalıdır. Bu süreçlerin sağlıklı bir şekilde yürütülmesinde öğretmenlere büyük işler düşmektedir. Bu bağlamda öğretmen eğitiminde kendine yönelik yansıtıcı düşünme becerilerini kazandırmayı sağlayıcı öğrenme ortamlarının gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Alan yazında bu çalışmalara ihtiyaç duyulduğu görülmektedir. Sadece bireylere sorulan sorular bağlamında oluşturulmaya çalışılan tek metaforlar bireyin olguya yönelik zihinsel hartasının sadece çok az bir bölümünü yansıtmaktan dolayı çoklu veri toplama tekniklerinin ele alındığı daha fazla metafor çalışmalarına alanyazında ihtiyaç duyulmaktadır. Özellikle geleceğin öğretmeni olacak olan ve hala olumsuz imgelere sahip olan öğretmen adaylarının bu düşünceleri ve yaşantıları göz önünde bulundurularak çalışmaların detaylandırılması alanyazına önemli katkılar sağlayacaktır. Çünkü mesleğine yönelik olumsuz bir algıya sahip olan bir öğretmen adayının yetişme süreci verimli olmayacaktır. Yine olumsuz bir algıya sahip olma durumu öğretmenlik mesleğinde gereken özveriyi göstermesine engel olacaktır. Bu sebepten dolayı öğretmen eğitimlerinde öğrenim sürecine yeni başlayan öğretmen adaylarına ilk olarak bu algıların olumlu olması için iyi örnek olabilecek gerçek ortamlarla sürekli etkileşim halinde olmasını sağlayacak öğrenme yaşantılarının sunulması gerekmektedir. Bu da gerçek sınıf ortamlarıyla etkileşim süreçlerinin son yıllarda değil ilk yıllardan itibaren programlarda yer alma zorunluluğunu ortaya çıkarmaktadır. Ayrıca metaforlar öğretmen yetiştirme sisteminde kendini anlama ve mesleğe yönelik bilinç yükseltme aktivitelerinin yapılması sürecinde etkili bir şekilde kullanılabilir. Yine öğretmenlerin öğretim süreçlerinde kendilerini yansıtmada önemli bir araç olarak kullanılabilir.

Kaynakça

- Acar Erdol, T., Erginer, E. ve Erginer, A. (2015). Cognitive, affective and psychomotor patterns of pre-service teachers 'learning experiences with teachers. D. M. Kakana ve F. Gökçe (Ed.), *New Issues on Teacher Education* içinde (s. 178). University of Thessaly.
- Aksan, D. (2006a). *Anlambilim konuları ve Türkçe'nin anlambilimi*. Ankara: Engin.
- Aksan, D. (2006b). *Türkçe'nin gücü*. Ankara: Bilgi Yayınları.
- Alger, C. L. (2009). Secondary teachers' conceptual metaphors of teaching and learning: Changes over the careerspan. *Teaching and Teacher Education*, 25(5), 743-751. doi:10.1016/j.tate.2008.10.004
- Arslan, M. M. ve Bayrakçı, M. (2006). Metaforik düşünme ve öğrenme yaklaşımının eğitim-öğretim açısından incelenmesi. *Milli Eğitim*, 35(171), 100-108. [http://uvf.ulakbim.gov.tr/=TSOS&c=ebSCO&ano=73573_2b6c32e6cc497452b07a4007ca3c5ebb&adresinden erişildi](http://uvf.ulakbim.gov.tr/=TSOS&c=ebSCO&ano=73573_2b6c32e6cc497452b07a4007ca3c5ebb&adresinden%20erişildi).
- Au, W. (2007). High-stakes testing and curricular control: A qualitative meta-synthesis. *Educational Researcher*, 36, 258-267. doi:10.3102/0013189X07306523
- Aydın, F. (2010). Ortaöğretim öğrencilerinin coğrafya kavramına ilişkin sahip oldukları metaforlar. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 10(3), 1293-1322. <http://www.kuyeb.com/pdf/tr/5658248803195b55fd1faef0dbbf0a31nFULL.pdf> adresinden erişildi.
- Aydın, S. ve Yalmanlı, S. G. (2013). Öğretmen adaylarının biyoloji kavramına yönelik metaforik algıları/pre-service teachers' metaphorical perceptions towards biology. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(21), 209-223. <http://dergipark.gov.tr/mkusbed/issue/19547/208197> adresinden erişildi.
- Bilim Etiği Komitesi (2002). *Bilimsel araştırmada etik ve sorunlar*. Ankara: TÜBA Yayınları.
- Bilgegil, M. K. (1989). *Edebiyat bilgi ve teorileri: (Belagat)*. İstanbul: Enderun Kitabevi.
- Brinkmann, A. (2003). Graphical knowledge display-mindmapping and concept mapping as efficient tools in mathematics education. *Mathematics Education Review*, 16, 35-48. <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/ilkonline/article/view/5000038333/5000037189> adresinden erişildi.
- Botha, E. (2009). Why metaphor matters in education. *South African Journal of Education*, 29(4), 431-444. <http://www.scielo.org.za/pdf/saje/v29n4/a01v29n4.pdf> adresinden erişildi.
- Carlson, T. B. (2001). Using metaphors to enhance reflectiveness among preservice teachers. *Journal of Physical Education, Recreation ve Dance*, 72, 49-53. <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/07303084.2001.10605820> adresinden erişildi.
- Cin, M. (2005). Hayat bilgisi ve sosyal bilgilerde kullanılabilecek strateji, yöntem ve teknikler. A. Tanrıoğen (Ed.), *Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi* içinde (s. 119-164). İstanbul: Lisans Yayıncılık.
- Clandinin, D. J., Murphy, M. S., Huber, J. ve Orr, A. M. (2009). Negotiating narrative inquiries: Living in a tension-filled midst. *Journal of Educational Research*, 103(2), 81-90. doi:10.1080/00220670903323404
- Connelly, E. M. ve Clandinin, D. J. (1988). *Teachers as curriculum planners: Narratives of experience*. New York: Teachers College Press.
- Coşkun, M. (2007). *Sözün büyüğü edebi sanatlar*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Çalık, M. ve Sözbilir, M. (2014). İçerik analizinin parametreleri. *Eğitim ve Bilim*, 39(174), 33-38. doi:10.15390/EB.2014.3412
- De Castell, S. (1988). Metaphorsintomodels. P. Holborn, M. Widean ve I. Andarewski (Ed.), *Becoming a teacher* içinde. Toronto: Kagan.
- D'Hanis, I. (2002). A logical approach to the analysis of metaphors. *Logical and computational aspects of model-based reasoning* içinde (s. 21-37). Springer Netherlands.

- Domović, V., VidovićVlasta, V. ve Bouillet, D. (2017). Student teachers' beliefs about the teacher's role in inclusive education. *European Journal of Special Needs Education*, 32(2), 175-190. doi:10.1080/08856257.2016.1194571
- Duit, R. (1991). On the role of analogies and metaphors in learning science. *Science Education*, 75, 649-672. https://www.researchgate.net/profile/Reinders_Duit/publication/227566389 adresinden erişildi.
- Elo, S., veKyngäs, H. (2008). The qualitative content analysis process. *Journal of advanced nursing*, 62(1), 107-115. <http://academic.csuohio.edu/kneuendorf/c63309/ArticlesFromClassMembers/Amy.pdf> adresinden erişildi.
- Erdem, M. (2003). *Türkmen Türkçesi'nde metaforlar*. Ankara: Köksav.
- Erden, M. (1998). *Öğretmenlik mesleğine giriş*. İstanbul: Alkım Yayınları.
- Fowler, C. A. ve Hodges, B. H. (2016). Action, culture and metaphor: Finding common ground in research on public language use. *Language Sciences*, 53, 1-7. <https://doi.org/10.1016/j.langsci.2015.08.003> adresinden erişildi.
- Girmen, P. (2007). *İlköğretim öğrencilerinin konuşma ve yazma sürecinde metaforlardan yararlanma durumları* (Yayımlanmamış doktora tezi). Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Guerrero, M. C. M. ve Villamil, O. S. (2002). Metaphorical conceptualizations of ESL teaching and learning. *Language Teaching Research*, 6(2), 95-120. <http://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1191/1362168802lr101oa> adresinden erişildi.
- Güveli, E., İpek, A. S., Atasoy, E. ve Güveli, H. (2011). Sınıf öğretmeni adaylarının matematik kavramına yönelik metafor algıları. *Turkish Journal of Computer and Mathematics Education (TURCOMAT)*, 2(2), 140-159. <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/turkbilmat/article/view/1037000030> adresinden erişildi.
- Güvendir, M. A. ve Özkan, Y. Ö. (2016). Öğretmen adaylarının ölçme ve değerlendirme dersine yönelik algılarının metaforlar yoluyla belirlenmesi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (47), 91-105. <http://dergipark.gov.tr/dpusbe/issue/26801/286331> adresinden erişildi.
- Gordon, T. ve Lahelma, E. (1996). 'School is like an ants' nest' —spatiality and embodiment in schools. *Gender and Education*, 8(3), 301-310. <http://dx.doi.org/10.1080/09540259621548> adresinden erişildi.
- Hagstrom, D., Hubbard, R., Hurtig, C., Mortola, P., Ostrow, J. ve White, V. (2000). Teaching is like . . . ? *Educational Leadership*, 57(8), 24-27. <http://eds.b.ebscohost.com/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=4&sid=cde9a56d-c35b-451d-a5e2-57ae6f2a56b9%40sessionmgr120> adresinden erişildi.
- Ho, J. W. Y. (2005). Metaphorical construction of self in teachers' narratives. *Language and Education*, 19(5), 359-379. doi:10.1080/09500780508668691
- Izadinia, M. (2012). Who I was and became: A critical reflection on myteacher-student self. *Reflective Practice*, 13(2), 183-194. doi:10.1080/14623943.2011.626028
- Johnson, K. (2006). The millennial teacher: Metaphors for a new generation. *Pedagogy*, 6(1), 7-24. <http://pedagogy.dukejournals.org/content/6/1/7.citation> adresinden erişildi.
- Kemal, M. (2003). *Budhist Türk çevresi eserlerinde metafor* (Yayımlanmamış doktora tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Koca Sarı, S. (2012). *Kutadgu Bilig'de metafor* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Köseoğlu, S. A. (2015). Child and drawing. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12-1(23), 109-114. <http://dergipark.gov.tr/iuhayefd/issue/8802/110026> adresinden erişildi.
- Kövecses, Z. (2005). *Metaphor in culture: Universality and variation*. Cambridge, England: Cambridge University Press.
- Lahelma, E. (2002). School is for meeting friends: Secondary school as lived and remembered. *British Journal of Sociology of Education*, 23(3), 367-381. doi: 10.1080/0142569022000015418

- Lakoff, G. M. ve Johnson, M. (2003). *Metaphors we live by* (2. bs.). University of Chicago Press. <http://dx.doi.org/10.7208/chicago/9780226470993.001.0001> adresinden erişildi.
- Lakoff, G. ve Johnson, M. (2005). *Metaforlar hayat, anlam ve dil* (G. Y. Demir, Çev.). İstanbul: Paradigma.
- Linkoln, Y. S. ve Guba, G. (1985). *Naturalistic inquiry*. California: Sage Publication.
- Low, G. (2008). Metaphor and education. R. W. Gibbs (Ed.), *The Cambridge handbook of metaphor and thought*, içinde (s. 212-231). New York: Cambridge University Press.
- Mahlis, M. (2002). Teacher role formation. *Action in Teacher Education*, 24(1), 9-21. doi:10.1080/01626620.2002.10463263
- Marchant, G. J. (1992). A teacher is like a...: Using simile lists to explore personal metaphors. *Language and Education*, 6(1), 33-45. doi:10.1080/09500789209541323
- Martinez, M. A., Sauleda, N. ve Huber, G. L. (2001). Metaphors as blue prints of thinking about teaching and learning. *Teaching and Teacher Education*, 17, 965-977. <https://norbal.files.wordpress.com/2011/09/martinez-ao.pdf> adresinden erişildi.
- Merriam, S. B. (2009). *Qualitative Research: a guide to design and interpretation*. San Francisco: Jos-sey-Bass.
- Miles, M. B. ve Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: A source book*. Beverly Hills: Sage Publications.
- Miller, S. I. ve Fredericks, M. (1988). Uses of metaphor: A qualitative case study. *International Journal of Qualitative Studies in Education*, 1(3), 263-272. <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/0951839900030104c> adresinden erişildi.
- Morgan, P. S. (1997). Figuring out figure out. Metaphor and the semantics of the English verb-particle construction. *Cognitive Linguistics (includes Cognitive Linguistic Bibliography)*, 8(4), 327-358. doi:10.1515/cogl.1997.8.4.327
- Oxford, R. L., Tomlinson, S., Barcelos, A., Harrington, C., Lavine, R. Z., Saleh, A. ve Longhini, A. (1998). Clashing metaphors about classroom teachers: Toward a systematic typology for the language teaching field. *System*, 26, 3-50. doi:10.1016/S0346-251X(97)00071-7
- Örücü, D. (2012). İlköğretim sınıf öğretmenlerinin sınıfa ve sınıf yönetimine ilişkin metaforik bakışları: Karşılaştırmalı bir durum çalışması. *İlköğretim Online*, 11(2), 342-352. <http://dergipark.gov.tr/ilkonline/issue/8589/106738> adresinden erişildi.
- Örücü, D. (2014). Öğretmen adaylarının okul, okul yönetimi ve Türk eğitim sistemine yönelik metaforik algıları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 20(3), 327-358. doi:10.14527/kuey.2014.014
- Özdemir, M. (2012). Lise öğrencilerinin metaforik okul algılarının çeşitli değişkenler bakımından incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 37(163), 96-107. <http://eb.ted.org.tr/index.php/EB/article/viewFile/778/340> adresinden erişildi.
- Özgürbüz, İ. E. (2013). *Coğrafya ders kitaplarındaki analogilerin ve metaforların analizi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.
- Parks, J. G. (1996). Teacher as bag lady. *College Teaching*, 44, 132-6. <http://www.jstor.org/stable/pdf/27558794.pdf?refreqid=excelsior%3Af84a7d8c4a375b642a19e563f ecc8403> adresinden erişildi.
- Patton, M. Q. (2014). Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri (M. Bütün ve S. B. Demir, Çev.). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Polat, S. ve Ay, O. (2016). Meta-sentez: Kavramsal bir çözümleme. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 4(1), 52-64. doi:10.14689/issn.2148-2624.1.4c2s3m
- Porzig, W. (1995). *Dil denen mucize* (V. Ülkü, Çev.). Ankara: TDK Yayınları.
- Pourhossein, S. (2016). *Animal metaphors in Persian and Turkish proverbs: A cognitive linguistic study* (Yayımlanmamış doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

- Reeder, S., Utley, J. ve Cassel, D. (2009). Using metaphors as a tool for examining preservice elementary teachers' beliefs about mathematics teaching and learning. *School Science and Mathematics*, 109(5), 290-297. doi:10.1111/j.1949-8594.2009.tb18093
- Saban, A. (2008). Okula ilişkin metaforlar. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 14(3), 459-496. <http://www.kuey.net/index.php/kuey/issue/view/55/showToc> adresinden erişildi.
- Sandelowski, M. ve Barroso, J. (2003). Toward a meta synthesis of qualitative findings on motherhood in HIV-positive women. *Research in Nursing & Health*, 26(2), 153-170. http://www.evidenciaencuidados.es/es/attachments/article/43/7_Sandellowski_M_2003_HIV_Metasyntyhthesis.pdf adresinden erişildi.
- Semerci, Ç. (2007). "Program geliştirme" kavramına ilişkin metaforlarla yeni ilköğretim programlarına farklı bir bakış. *C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*, 31(2), 125-140. <http://eskidergi.cumhuriyet.edu.tr/makale/1552.pdf> adresinden ulaşıldı.
- Schinck, A. G., Neale, H. W., Pugalee, D. K. ve Cirafelli, V. V. (2008). Using metaphore to unpack student beliefs about matehamtics. *School Science and Mathematics*, 108(7), 326-333. https://www.researchgate.net/publication/229714732_Using_Metaphors_to_Unpack_Student_Beliefs_About_Mathematics adresinden erişildi.
- Singh, K. (2010). Metaphor as a tool in educational leadership classrooms. *Management in Education*, 24(3), 127-131. doi:10.1177/0892020608090411
- Thomas, L. ve Beauchamp, C. (2011). Understanding new teacher sence direct.com/science/article/pii/S074205. *Teaching and Teacher Education*, 27(4), 762-769. doi:10.1016/j.tate.2010.12.007
- Toker Gökçe, A. ve Bülbül, T. (2014). Okul bir insan bedenidir: meslek lisesi öğrencilerinin okul algılarına yönelik bir metafor çalışması. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 63-88. http://ebad-jesr.com/images/MAKALE_ARSIV/C4_S1makaleler/4.1.04.pdf adresinden erişildi.
- Van Manen, M. (1990). *Researching lived experience. Human Science for an Action Sensitive Pedagogy*. State University of New York Press, New York.
- Yıldızlı, M. E. (2011). *Kutadgu Bilig'de dünya metaforu* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Ek 1. Meta-Senteze Dahil Edilen Çalışmalar

- A1. Ada, S. (2013). *Öğrencilerin matematik dersine ve matematik öğretmenine yönelik algılarının metaforlar yardımıyla belirlenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- A2. Afacan, Ö. (2011). Metaphors used by elementary science teacher candidates to describe "science" and "elementary science teacher". *Education Sciences*, 6(1), 1242-1254. <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/nwsaedu/article/viewFile/5000063350/5000059499> adresinden erişildi.
- A3. Ahkemoğlu, H. (2011). *A study on metaphorical perceptions of efl learners regarding foreign language teacher* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Çukurova Üniversitesi, Adana.
- A4. Akça Berk, N., Gültekin, F. ve Çeçen, N. (2015). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının sosyal bilgiler dersine ve sosyal bilgiler öğretmenine ilişkin metaforları. *Ahi Evran Üniversitesi Kırsal Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 16(1), 183-199. http://kefad2.ahievran.edu.tr/archieve/pdfler/Cilt16Sayi1/JKEF_16_1_2015_183-199.pdf adresinden erişildi.
- A5. Altun, T. ve Camadan, F. (2013). Rehber öğretmenlerin rehber öğretmen (psikolojik danışman) kavramına ilişkin algılarının metafor analizi yoluyla incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 21(3), 883-918. <http://79.123.169.199/ojs/index.php/Kefdergi/article/view/13> adresinden erişildi.
- A6. Asaman, E. (2013). *Özel eğitim kurumlarındaki öğretmen ve öğrencilerin birbirlerine yönelik metaforik algıları* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Mersin Üniversitesi, Mersin.
- A7. Aslan, S. (2013). Birleştirilmiş sınıflarda görev yapan öğretmenlerin "öğretmen" kavramı ile ilgili algılarının metaforik incelenmesi. *Turkish Studies*, 8(6), 43-59. doi: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.4599>
- A8. Aydeş, S. S. (2015). *Okul yöneticilerinin öğretmenlere yönelik metaforik algıları* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Tokat.
- A9. Aydın, İ. S. ve Pehlivan, A. (2010). Türkçe öğretmeni adaylarının "öğretmen" ve "öğrenci" kavramlarına ilişkin kullandıkları metaforlar. *Turkish Studies*, 5(1), 818-842. <http://www.acarindex.com/dosyalar/makale/acarindex-1423934586.pdf> adresinden erişildi.
- A10. Cilingir, F. (2014). *Türk ve İsveç ortaokul öğrencilerinin "fen" ve "fen bilimleri öğretmeni" kavramlarına yönelik metafor durumlarının karşılaştırılması* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ondokuzmayıs Üniversitesi, Samsun.
- A11. Çulha Özbaş, B. ve Aktekin, S. (2013). Tarih öğretmenliğine ilişkin inançlarının metafor analizi yoluyla incelenmesi. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 9(3), 211-228. doi: 10.17244/eku.87889
- A12. Çulha Özbaş, B. (2012). "Sosyal bilgiler öğretmeni olarak, ben kimim?" Sosyal bilgiler öğretmenlerinin mesleki kimliklerine yönelik görüşlerinin metafor analizi yoluyla incelenmesi. *Turkish Studies*, 7(2), 821-838. doi: 10.7827/TurkishStudies.3151
- A13. Çocuk, H. E., Yokuş, G. ve Tanrıseven, I. (2015). Pedagojik formasyon öğrencilerinin öğretmenliğe ilişkin öz-yeterlik ve metaforik algıları: Mersin Üniversitesi örneği. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(32), 373-387. <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/183461> adresinden erişildi.
- A14. Dursun, F. (2015). Bilişim teknolojileri öğretmenlerinin kendi branşlarına ilişkin metaforik algılarının incelenmesi. *E-AJI (Asian Journal of Instruction)*, 3(1), 66-77. <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/aji/article/view/5000118275> adresinden erişildi.
- A15. Ekiz, D. ve Koçyiğit, Z. (2013). Sınıf öğretmenlerinin "öğretmen" kavramına ilişkin metaforlarının tespit edilmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 21(2), 439-458. http://www.kefdergi.com/pdf/21_2/21_2_3.pdf adresinden erişildi.

- A16. Gedikli, Ö. (2014). *Ortaokul 2, 3 ve 4. Sınıf öğrencilerinin Türkçe öğretmenini algılayışının metaforlar aracılığıyla belirlenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.
- A17. Giren, S. (2015). Okul öncesi eğitimi öğretmen adaylarının okul öncesi eğitim öğretmeni kavramına ilişkin metaforları. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 25(2), 123-132. doi: 10.17556/jef.31434
- A18. Gür, T., Dilci, T. ve Coşkun, İ. (2013). Söylem çözümlemesi bağlamında öğretmen adaylarının öğretmen toplumdaki rollerine ilişkin metafor algıları. *Gaziosmanpaşa Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*, 2, 91-106.
http://dergipanel.gop.edu.tr/dosya/dergi_2/yil_2013_sayi_2/GBAD130209.pdf adresinden erişildi.
- A19. Işık, Ö. (2014). *Sınıf öğretmeni adaylarının öğretmen, öğretim ve öğrenme kavramları ile ilgili metaforik algılarının yapılandırmacı yaklaşım açısından incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Pamukkale Üniversitesi, Denizli.
- A20. Kalyoncu, R. (2012). Görsel sanatlar öğretmeni adaylarının "öğretmenlik" kavramına ilişkin metaforlar." *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(20), 471-484.
<http://sbed.mku.edu.tr/article/view/1038000369> adresinden erişildi.
- A21. Kalyoncu, R. ve Liman, S. (2013). Öğretmenlerin " görsel sanatlar dersi" ve " görsel sanatlar öğretmeni" kavramlarına ilişkin metaforları. *e-Journal of New World Sciences Academy NWSA-FINE*, 8(1), 115-130. <http://dergipark.gov.tr/nwsafine/issue/19893/213046> adresinden erişildi.
- A22. Karaşahinoğlu, T. (2015). *Ortaokullarda beden eğitimi öğretmenine ilişkin metaforik algılar* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- A23. Kırıl, E. (2015). Öğretmen adaylarının algılarına göre öğretmen metaforları. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(1), 57-65.
http://www.dergi.adu.edu.tr/egitimbilimleri/arsiv/2015_c6/C6_Haziran/73_e_k%C4%B1ral/73_e_k%C4%B1ral_YSF.pdf adresinden erişildi.
- A24. Koç, E. S. (2014). Sınıf öğretmeni adaylarının öğretmen ve öğretmenlik mesleği kavramlarına ilişkin metaforik algıları. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1), 51-72. doi: 10.17679/iuefd.79408
- A25. Küçüktepe, S. E. ve Gürültü, E. (2014). Öğretmenlerin " yapılandırmacı öğretmen" kavramına ilişkin algılarına yönelik metafor çalışması örneği. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(2), 282-305. <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/aibuefd/article/view/5000091540> adresinden erişildi.
- A26. Ocak, G. ve Gündüz, M. (2006). Eğitim fakültesini yeni kazanan öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine giriş dersini almadan önce ve aldıktan sonra öğretmenlik mesleği hakkındaki metaforlarının karşılaştırılması. *AKÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(2), 293-310.
<http://acikerisim.aku.edu.tr/xmlui/handle/11630/3615> adresinden erişildi.
- A27. Ogurlu, Ü., Öpengin, E. ve Hızlı, E. (2015). Üstün yetenekli öğrencilerin okul ve öğretmene ilişkin metaforik algıları. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (46), 67-83.
<http://dergipark.ulakbim.gov.tr/dpusbd/article/download/5000147390/5000134328> adresinden erişildi.
- A28. Pektaş, M. ve Kıldan, A. O. (2009). Farklı branşlardaki öğretmen adaylarının "öğretmen" kavramı ile ilgili geliştirdikleri metaforların karşılaştırılması. *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(2), 271-287. <http://dergipark.gov.tr/erziefd/issue/6001/80033> adresinden erişildi.
- A29. Saban, A. (2004). Giriş düzeyindeki sınıf öğretmeni adaylarının "öğretmen" kavramına ilişkin ileri sürdükleri metaforlar. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(2), 131-155.
<http://dergipark.gov.tr/download/article-file/256419> adresinden erişildi.
- A30. Saban, A. (2011). Bilgisayar öğretmeni adaylarının "okul" ve "bilgisayar öğretmeni" kavramlarına ilişkin zihinsel imgeleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 11(1), 423-446.

- [http://www.kuyeb.com/pdf/tr/c043f9acd1b0bf2bfdb7b5613502e9f1TAM\(1\).pdf](http://www.kuyeb.com/pdf/tr/c043f9acd1b0bf2bfdb7b5613502e9f1TAM(1).pdf) adresinden erişildi.
- A31. Saban, A., Koçbeker, B. N. ve Saban, A. (2006). Öğretmen adaylarının öğretmen kavramına ilişkin algılarının metafor analizi yoluyla incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 6(2), 461-522. <http://sid=c0b94045-5803-4aec-a13af7f9824d9c1%40sessionmgr4007&vid=0&hid=4213> adresinden erişildi.
- A32. Sayar, E. (2014). *Investigating efl teachers' and their students' conceptions of Professional teacher identity through metaphor analysis* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.
- A33. Sezer Soydemir, Ş. (2011). *Okul öncesi öğretmen ve ebeveynlerinin birbirlerini ve okul öncesi çocuklarını nasıl algıladıklarının metaforlar yoluyla incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi, Konya.
- A34. Şahin, B. (2013). Öğretmen adaylarının “matematik öğretmeni”, “matematik” ve “matematik dersi” kavramlarına ilişkin sahip oldukları metaforik algılar. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(1), 313-321. doi: 10.17860/EFD.03119
- A35. Şengül, S., Katrancı, Y. ve Cantimer, G. G. (2014). Ortaokul öğrencilerinin ,matematik öğretmeni` kavramına ilişkin metafor algıları. *International Journal of Social Science*, 25(1), 89-111. doi: <http://dx.doi.org/10.9761/JASSS2155>
- A36. Soysal, D. ve Afacan, Ö. (2013). İlköğretim öğrencilerinin “fen ve teknoloji dersi” ve “fen ve teknoloji öğretmeni” kavramlarına yönelik metafor durumları. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(19), 287-306. <http://pegem.net/dosyalar/dokuman/139233-2014021017511-16.pdf> adresinden erişildi.
- A37. Tercan, G. (2015). *Prospective English language teachers' metaphorical perceptions of a language teacher teaching english to young learners* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale.
- A38. Turhan, M. ve Yaraş, Z. (2013). Öğretmen ve öğrencilerin öğretmen, disiplin, müdür, sınıf kuralları, ödül ve ceza kavramlarına ilişkin metafor algıları. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 23(1), 129-145. <http://atif.sobiad.com/sobiadfiles/sobiadarsiv2/TBTKK/firatsbed/5000158101.pdf> adresinden erişildi.
- A39. Yalçın Wells, Ş. (2015). Görsel sanatlar öğretmeni adaylarının öğretmen ve sanatçı algısına ilişkin metafor analizi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30(3), 160-175. <http://www.efdergi.hacettepe.edu.tr/cilt-30-sayi-3-yil-2015.html> adresinden erişildi.
- A40. Yıldırım Hacıbrahimoğlu, B. (2016). Okul öncesi öğretmen adaylarının "uygulama öğretmeni" kavramına ilişkin zihinsel imgeleri. *Turkish Online Journal of Qualitative Inquiry*, 7(3), 245-278. doi: 10.17569/tojq
- A41. Yılmaz, E., Ergin, B., Kaynak, B. ve Köksal, O. (2014). Investigation of pre-school administrators' perception about pre-school teacher and children: A metaphor sample. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(1), 573-592. <http://oaji.net/articles/2014/501-1397637929.pdf> adresinden erişildi.
- A42. Yılmaz, F., Göçen, S. ve Yılmaz, F. (2013). Öğretmen adaylarının öğretmen kavramına ilişkin algıları: Bir metaforik çalışma. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(1), 151-164. <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/mersinefd/issue/17382/181569> adresinden erişildi.
- A43. Yılmaz, F., Ekinci, D., Abay, L., Geyik, M., Kutat, R. ve Yeşil, S. (2015). The Teachers of the future within the framework of educational philosophies: A metaphoric study. *Journal of Theoretical Educational Science*, 8(4), 539-563. doi: <http://dx.doi.org/10.5578/keg.5888>